

Załącznik
do uchwały nr 161/XVIII/07
Rady Gminy w Przyłęku
z dnia 17 grudnia 2007 r.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY PRZYŁĘK

2007

2015

Przyłek 2007

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	3
1. Przesłanki opracowania Strategii Rozwoju Gminy Przyłęk	3
2. Metoda sporządzania Strategii	4
CZĘŚĆ I DIAGNOZA STANU AKTUALNEGO GMINY PRZYŁĘK	5
1. PODSTAWOWE INFORMACJE O GMINIE	5
1.1. Rys historyczny	5
1.2. Położenie, powierzchnia, ludność	6
2. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE	8
2.1. Położenie geograficzne	8
2.2. Budowa geologiczna	8
2.3. Klimat	9
2.4. Zasoby wodne	9
2.5. Kompleksy leśne i zbiorowiska roślinne	11
2.6. Świat zwierzęcy	12
3. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE	13
3.1. Uwarunkowania środowiska naturalnego	13
3.2. Dziedzictwo kulturowe	16
3.3. Turystyka i rekreacja	18
3.4. Komunikacja i infrastruktura techniczna	18
4. GOSPODARKA	24
4.1. Rolnictwo	24
4.2. Charakterystyka podmiotów gospodarczych	27
5. SFERA SPOŁECZNA	28
5.1. Sytuacja demograficzna	28
5.2. Bezrobocie	30
5.3. Warunki mieszkaniowe	31
5.4. Bezpieczeństwo publiczne	32
5.5. Pomoc społeczna	34
5.6. Opieka zdrowotna	36
5.7. Oświata i wychowanie	37
5.8. Aktywność kulturalna, sportowa i społeczna	39
CZĘŚĆ II ANALIZA SWOT	41
CZĘŚĆ III KIERUNKI ROZWOJU GMINY PRZYŁĘK	47
1. Wyższy standard warunków bytowych mieszkańców	47
2. Rozwój turystyki, agroturystyki i rekreacji	48
3. Modernizacja i restrukturyzacja rolnictwa	49
4. Rozwój gospodarki i sektora przedsiębiorczości	49
CZĘŚĆ IV MISJA I WIZJA ROZWOJU GMINY PRZYŁĘK	51
CZĘŚĆ V CELE STRATEGICZNE ROZWOJU GMINY PRZYŁĘK	53
1. CELE STRATEGICZNE	53
2. CELE OPERACYJNE I ZADANIA	54
CZĘŚĆ VI WDRAŻANIE I MONITOROWANIE STRATEGII	67
1. Wdrażanie Strategii Rozwoju Gminy Przyłęk	67
2. Monitoring Strategii	67
3. Komunikacja społeczna Strategii	68

WPROWADZENIE

1. Przesłanki opracowania Strategii Rozwoju Gminy Przyłęk

Przemiany ustrojowe, prawne i ekonomiczne po roku 1989 zachodziły bardzo dynamicznie w kierunku demokratycznego państwa prawa i gospodarki wolnorynkowej. Jednostki samorządu terytorialnego po przeprowadzonej reformie administracyjnej zmuszone zostały do ciągłego planowania i zarządzania strategicznego, aby jak najlepiej wykorzystać własny wewnętrzny potencjał i pomoc finansową płynącą z zewnątrz. Działania strategiczne są bardzo ważnym instrumentem, ponieważ ułatwiają podejmowanie decyzji związanych z realizacją zadań inwestycyjnych w perspektywie najbliższych kilkunastu lat. Opracowanie takiego wieloletniego planu strategicznego ma przyczynić się do lepszego rozwoju samorządu lokalnego jakim jest gmina Przyłęk. Dlatego władze gminy uznały za celowe i uzasadnione opracowanie takiego dokumentu planistycznego.

Strategia Rozwoju to kompleksowy dokument planistyczny, który uwzględnia i określa podstawowe kierunki rozwoju gminy, jego cele, uwarunkowania w perspektywie 10 – 15 lat oraz najlepsze walory w jednostce samorządowej i największe szanse w otoczeniu przy jednoczesnym niwelowaniu zagrożeń i przeszkód w dalszym rozwoju gminy. Dzięki powiązaniu celów z programami rozwoju zapewniona zostanie kompleksowość działań oraz znacznie lepsza efektywność gospodarowania zasobami i środkami finansowymi. Planowanie, monitorowanie oraz ocena realizacji zadań w połączeniu z jawnością życia publicznego będą sprzyjać wyzwaniu aktywności i integracji mieszkańców wokół realizowanych przez władze gminy przedsięwzięć. W strategii zawarta jest hierarchizacja celów i zadań, która ułatwia realizację zadań tych ważniejszych i ważnych. Formułowanie celów odbywa się po uprzednim zrelacjonowaniu aktualnej sytuacji społeczno-ekonomicznej w gminie, wydobyciu problemów oraz zdefiniowaniu misji i wizji. W pierwszej kolejności realizuje się te cele, które bezpośrednio ułatwią i będą sprzyjać przyszłemu rozwojowi.

Strategia Rozwoju jest najlepszym i niezbędnym narzędziem ułatwiającym planowanie, organizowanie i realizowanie celów strategicznych, które mają poprawić wizerunek gminy i służyć społeczności lokalnej. Jest podstawowym i niezbędnym dokumentem do opracowywania projektów inwestycyjnych dofinansowanych ze środków unijnych w okresie programowania 2007–2013. Strategia sprzyja integracji społeczności lokalnej, rozwojowi inicjatyw i postaw obywatelskich, umacnianiu więzi mieszkańców.

Posiadanie Strategii Rozwoju daje władzom gminy podstawy do racjonalnego działania w wyznaczonym czasie. Ponadto uwiarygodnia władze i gminę w oczach potencjalnych inwestorów zewnętrznych i wewnętrznych i jednocześnie znacznie obniża poziom ryzyka podejmowanych inwestycji.

Strategia posiada charakter ciągły i elastyczny, co pozwala na dostosowanie jej treści do szybko i dynamicznie zmieniającego się otoczenia. Jako dokument planistyczny jest również otwarta na ciągłe możliwości aktualizacji i modyfikacji zadań. W czasie realizacji Strategii przewidziany jest ciągły monitoring i kontrola wykonywanych działań i zadań pod kątem ich zgodności z treścią dokumentu i nadrzędnych dokumentów rządowych. Przeprowadza się także wnikliwą analizę zmieniających się czynników wewnętrznych i zewnętrznych, które mają bezpośredni wpływ na gminę Przyłęk. Wyniki oceny, po przeprowadzeniu analizy stanowią podstawę do ewentualnych zmian i aktualizacji Strategii.

2. Metoda sporządzania Strategii

Opracowywanie strategii rozpoczyna się od przeprowadzenia wnikliwej analizy obecnej sytuacji społeczno-ekonomicznej gminy. Taki raport zawiera dane, które charakteryzują tendencje i trendy rozwojowe przede wszystkim w strefie społecznej i gospodarczej. Stanowi ona punkt odniesienia w czasie realizacji zadań strategicznych, które tę rzeczywistość zmieniają.

Diagnoza gminy Przyłęk jest wynikiem prac pracowników samorządowych, społeczności lokalnej, przedstawicieli stowarzyszeń i innych organizacji funkcjonujących na terenie gminy oraz zespołu Agencji Zarządu Nieruchomości i Rozwoju Regionalnego w Radomiu. Diagnoza stanu aktualnego gminy Przyłęk została przeprowadzona w oparciu o poniższe źródła informacji:

- dane pochodzące z publikacji i opracowań statystycznych Głównego Urzędu Statystycznego,
- dane przedstawione w Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Przyłęk na lata 2004–2006,
- aktualne informacje oraz zestawienia danych uzyskane z Urzędu Gminy Przyłęk,
- wnioski i informacje zebrane podczas sesji planowania strategicznego z udziałem liderów lokalnych.

Kolejny etap prac to analiza SWOT, która pozwala na wyszczególnienie słabych i mocnych stron, jakimi charakteryzuje się gmina oraz szans i zagrożeń wynikających z zewnątrz. Ich analiza jest bardzo potrzebna do sformułowania celów strategicznych, operacyjnych i działań, które należy podjąć w celu zrównoważonego rozwoju gminy.

Niezbędnym i nadrzędnym elementem tego dokumentu jest zdefiniowanie i wyznaczenie misji, która ma określać dalszy rozwój gminy oraz ewolucję w przyjętej perspektywie czasowej. Jako główna idea dokumentu określa kierunki działania przy pomocy wskazanych priorytetów i celów strategicznych.

W kolejnej części opracowywane są cele strategiczne, operacyjne i działania przewidziane do realizacji w zaplanowanym czasie. Określa się je w ramach wyselekcjonowanych obszarów strategicznych, które są ważne dla rozwoju omawianego obszaru, ponieważ ujmują fundamentalne problemy i bariery, nad rozwiązaniem których musi skupić się cała uwaga władz samorządowych i społeczności lokalnej.

CZĘŚĆ I

DIAGNOZA STANU AKTUALNEGO GMINY PRZYŁĘK

1. PODSTAWOWE INFORMACJE O GMINIE

1.1. Rys historyczny

Początki Przyłęka sięgają XII w., kiedy na wschód od Zwolenia wyrosła wielka własność ziemska Janowskich herbu Serokomla. Prawdopodobnie administrowali oni okolicznymi dobrami ziemskimi Przyłęka.

We wczesnym średniowieczu obszar dzisiejszej gminy Przyłęk położony był w południowo-wschodniej części puszczy, którą później nazwano Puszcza Radomska. Napływali tu osadnicy z różnych stron, między innymi z Mazowsza, z ziemi sandomierskiej i wielkopolskiej.

Dzieje Przyłęka oraz innych wsi dzisiejszej gminy przyłęckiej w XII-XIII w. były związane z trzema istotnymi czynnikami rozwojowymi:

- osadnictwem okolic Serokomli i rozwojem organizacji parafialnej wzdłuż lewobrzeżnej części Wisły Środkowej,
- osadnictwem i rozwojem organizacji parafialnej w okolicach późniejszego Zwolenia,
- najstarszą siecią drogową na tym terenie.

O wczesnym osadnictwie terenów bliskich późniejszej wsi Przyłęk świadczy gródek położony w połowie drogi między wsiami Lucimia a Gniazdków, na prawym brzegu rzeki Zwolenki. Jego powstanie związane jest z rodem Choteckich herbu Nabram i datowane na schyłek XIII lub przełom XIII i XIV w.

W 1361 roku pojawiła się po raz pierwszy nazwa wsi Mszadla. Król Kazimierz Wielki udzielił właścicielom zezwolenia na lokację na prawie niemieckim wsi Serokomli pobliskiej Mszadli, co jest dodatkowym dowodem na aktywizację przechodzącej tędy „drogi lubelsko-radomskiej”.

Nazwa wsi Przyłęk pojawia się po raz pierwszy w czasie, gdy kanonik Jan Długosz spisywał 3 tom swej słynnej „księgi uposażeń diecezji krakowskiej” (lata 1474-1476). Znajdowała się tu karczma i folwark.

Miejscowość Przyłęk wymieniana jest jako jedna ze wsi dziesięcinnych klasztoru Benedyktynów Świętokrzyskich w ostatnim ćwierćwieczu XV wieku. W latach 1491–1496 Przyłęk wraz z okolicznymi terenami wszedł w posiadanie Firlejów.

Po uzyskaniu praw miejskich przez Janowiec w 1537 roku Przyłęk wraz z Babinem wszedł do dóbr Klucza Janowieckiego. Miejscowość Okrężnica pojawiła się później około roku 1674. Do Klucza Janowieckiego należał pałac w Zwierzyńcu, położony w lesie, przy starym trakcie prowadzącym od przeprawy wiślanej w Janowcu przez Mszadlę do Zwolenia.

Miejscowościami z terenu Gminy Przyłęk, o których wzmiankuje się już w XV wieku oprócz samego Przyłęka jest Mszadla, Łągów, Wólka Łągowska, Ławeczko, Babin, Baryczka, Lucimia, Zamość, Wólka Zamojska, Załazy, Pająków, Ruda i Rudki.

Miejscowość Przyłęk wraz z przyległymi dobrami przechodziła dość zawile koleje losu. Bywał on przedmiotem zastawów, dzierżaw a nawet fikcyjnych

sprzedaży. W roku 1577 dobra te dzierżawił nasz poeta Jan Kochanowski z Czarnolasu. W wieku XVII-XVIII Przyłęk i inne wsie Klucza Janowieckiego dostawały się kolejno we władanie Lubomirskich, Tartłów, Piaskowskich, Grabieńskich. W roku 1812 dobra te nabył Antoni Lisowski, które w roku 1819 po śmierci ojca przejął syn Michał Lisowski.

W okresie międzywojennym na terenie obecnej Gminy Przyłęk znajdowało się 11 Gromad zrzeszających 16 miejscowości oraz 1 Szkoła Powszechna w Mszadli Nowej wybudowana ze składek rolników Mszadli Nowej. Była to najlepsza szkoła na terenie ówczesnej gminy. Pod koniec II wojny światowej - po wyzwoleniu miejscowości obecnej gminy weszły w skład Urzędu Gminy Oblasy z siedzibą w Mszadli Starej, który mieścił się w pomieszczeniu prywatnym należącym do pana Antoniego Lachtary.

Pierwszym Wójtem był Stanisław Swat. W roku 1946 Urząd Gminy przeniesiono do Szkoły Podstawowej w Mszadli Nowej, następnie pod koniec roku 1946 Urząd Gminy przeniesiono do Janowca do prywatnego lokalu należącego do pani Zofii Dziechciarskiej. W roku 1947 pierwszym sekretarzem Gminy Oblasy z siedzibą w Janowcu był Filipowski Bolesław. Drugą Gminą zrzeszającą część zachodnią obecnej Gminy Przyłęk był Grabów nad Wisłą.

Na mocy ustawy z 19 kwietnia 1950 roku z dniem 01 stycznia 1955 roku powołano Prezydium Gminnych Rad Narodowych w: Rudkach, Ławeczku Nowym, Łagowie, Grabowie nad Wisłą, Babinie i Przyłęku, które działały do 31 grudnia 1972r. W dniu 1 stycznia 1973 roku zlikwidowane zostały Gromadzkie Rady Narodowe w ich miejsce utworzony został Urząd Gminy w Przyłęku. Pierwszym Naczelnikiem Gminy był Henryk Sokołowski po nim Tadeusz Kochanek, a następnie Jan Choroś. Od 1970r. gmina Przyłęk administracyjnie przynależna była do powiatu zwoleńskiego w województwie kieleckim. Obecnie gmina Przyłęk należy do powiatu zwoleńskiego w województwie mazowieckim.

1.2. Położenie, powierzchnia, ludność

Gmina Przyłęk położona jest w południowo-wschodniej części województwa mazowieckiego (w powiecie zwoleńskim), na obszarze Równiny Radomskiej, przy drodze krajowej nr 12 Łódź – Radom - Lublin, w odległości 48 km od Radomia. Teren gminy leży w dolinie rzeki Plewki, Czerniawki i Zwolenki w pobliżu rzeki Wisły.

Gmina graniczy z następującymi gminami:

- od północy z gminą Policzna,
- od wschodu z gminami województwa lubelskiego: Puławy, Janowiec, Wilków,
- od południa z gminą Chotcza (powiat lipski),
- od zachodu z gminą Zwoleń.

GMINA PRZYŁĘK NA TLE POWIATU ZWOLEŃSKIEGO

Całkowita powierzchnia gminy wynosi 13 156 ha (132 km²), którą zamieszkuje 6 588 mieszkańców (stan na 31.12.2006 r.). Gęstość zaludnienia wynosi 50 osób/km². W skład administracyjny gminy Przyłęk wchodzi 31 sołectw:

1. Andrzejów
2. Babin
3. Baryczka
4. Grabów nad Wisłą
5. Helenów
6. Ignaców
7. Kulczyn
8. Krzywda
9. Lipiny
10. Lucimia
11. Łagów
12. Łaguszów
13. Ławeczko Nowe
14. Ławeczko Stare
15. Mierziączka
16. Mszadla Dolna
17. Mszadla Nowa
18. Mszadla Stara
19. Okrężnica
20. Pająków
21. Przyłęk
22. Ruda
23. Rudki
24. Stefanów
25. Szlachecki Las
26. Wysocin
27. Wólka Łagowska
28. Wólka Zamojska
29. Załazy
30. Zamość Nowy
31. Zamość Stary

2. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

2.1. Położenie geograficzne

Gmina Przyłęk położona jest w obrębie Wzniesień Południowo – Mazowieckich na Równinie Radomskiej, taksonomicznie traktowanej jako mezoregion. Jedynie południowo – wschodni kraniec gminy leży na obszarze Małopolskiego Przełomu Wisły – jednego z mezoregionów Wyżyny Lubelskiej.

Równina Radomska leży na południe od doliny Pilicy i zbudowana jest z osadów związanych z recesją stadiału Radomki. Osady te przykrywają jurajskie i kredowe progi denudacyjne. Stanowi ona obszar o wysokościach 150–230 m n.p.m. o powierzchni pofałdowanej. Słabo urozmaicona budowa geologiczna wpływa na małe zróżnicowanie form powierzchni terenu osiągając większe jedynie w strefach krawędziowych dolin rzecznych. Rzeźba Równiny ma charakter denudacyjny.

Małopolski Przełom Wisły obejmuje dolinę Wisły o długości około 82 km i od 1,5 do 10 km szerokości i stanowi zachodnią rubież Wyżyny Lubelskiej. Wysokość zboczy doliny wynosi 60 – 80 m i są one wymodelowane w warstwach systemu kredowego. Dno doliny wysłane jest madyami rzecznyymi i częściowo zalewane podczas wysokich stanów wody.

Makroregion Wzniesień Południowo – Mazowieckich zaliczany jest do podprovincji – Niziny Środkowopolskiej, a makroregion Wyżyny Lubelskiej do podprovincji – Wyżyna Wschodniomałopolska. W związku z tym gmina Przyłęk położona jest w strefie granicznej Polski nizinnej i wyżynnej.

2.2. Budowa geologiczna

Głębokie podłoże gminy stanowią utwory paleozoiczne dużej miąższości, należące do kompleksów: bajkalskiego, kaledońskiego i waryscyjskiego. Najstarszymi osadami nawierconymi na terenie gminy są utwory karbonu (iłowce ciemnoszare, łupki węglowe czarne, piaskowce i mułowce). Na utworach tych zalegają utwory mezozoiczne stanowiące brzeżną część niecki Lubelskiej i stykające się z mezozoiczną osłoną trzonu paleozoicznego Gór Świętokrzyskich.

Utwory mezozoiczne reprezentowane są przez jurę górną, kredę dolną i górną. W odwiertach dokonanych na terenie gminy kreda wykształcona jest jako margle ilaste, margle piaszczyste, kreda pisząca, opoka wapniasta i opoka marglista. Osady trzeciorzędu nawiercono tylko w Grabowie nad Wisłą i na tym terenie występują w postaci pojedynczych płatów. Całą powierzchnię gminy pokrywają natomiast osady czwartorzędowe zakumulowane w większości podczas zlodowacenia środkowopolskiego. Reprezentowane są przez osady plejstocenu i holocenu. Tworzą one zwartą pokrywę o zmiennej grubości dochodzącą do 70 m. W holocenie w dolinach rzecznych powstały torfowiska i ukształtowały się piaszczysto – żwirowe i mułkowe tarasy zalewowe, a na powierzchni glin zwałowych nagromadziły się utwory zwietrzelinowe (eluwia). Piaski czwartorzędowe, fluwioglacjalne i eoliczne eksploatowane są poprzez prywatnych właścicieli w 11 punktach w niewielkiej skali, wykorzystywanych w lokalnych budownictwie. Eksploatacja odbywa się na „dziko” często w punktach blisko położonych od siebie powodując degradację krajobrazu. Na obszarze gminy nie ma udokumentowanych złóż surowców mineralnych.

Występujące surowce takie jak gliny piaszczyste, kruszywo naturalne wydobywane są przez miejscową ludność na zaspokojenie lokalnych potrzeb. W dolinach rzek Czerniawki, Plewki i Zwolenki występują liczne złoża torfu o niewielkich miąższościach od 1 m do 2 m.

2.3. Klimat

Gmina Przyłęk znajduje się w radomskiej strefie klimatycznej. Charakteryzuje się korzystnymi warunkami klimatycznymi, zbliżonymi do średnich panujących na Równinie Radomskiej. Podstawowe wskaźniki klimatyczne wynoszą:

▪ średnia suma opadów atmosferycznych	580 mm,
▪ średnia roczna temperatura	+8 ⁰ C,
▪ średnia długości okresu wegetacyjnego	211-215 dni,
▪ średnia temperatura minimalna (styczeń)	-2 ⁰ C,
▪ średnia temperatura maksymalna (lipiec)	+18 ⁰ C,
▪ średnia roczna ilość dni z pokrywą śnieżną	60 dni,
▪ średnia roczna ilość dni z mgłą	52 dni.

Wpływ na niewielkie zróżnicowanie poszczególnych parametrów mogą mieć duże powierzchnie leśne, ukształtowanie terenu, sieć rzeczna oraz charakter i pokrycie podłoża gruntowego. W dolinach rzecznych i obszarach podmokłych tworzą się zastoiska zimnego powietrza, wzrasta jego wilgotność oraz częściej występują i dłużej się utrzymują mgły. Wskaźniki i warunki klimatyczne są bardziej wyrównane na obszarach leśnych i w ich pobliżu.

Na obszarze gminy, podobnie jak w całym mezoregionie, przeważają wiatry północno-zachodnie rzadziej południowo-zachodnie i południowo-wschodnie.

2.4. Zasoby wodne

Wody podziemne

Pod względem hydrologicznym gmina położona jest na obszarze o korzystnych warunkach ujęć wód podziemnych. Gminę zalicza się do obszarów o dobrej zasobności wód podziemnych. Wody podziemne są przy znacznym stopniu zanieczyszczenia wód powierzchniowych, ostatnim rezerwuarem dobrej jakości wód pitnych dla ludności. Rozróżnia się wody płytko występujące i nie izolowane od powierzchni utworami trudno przepuszczalnymi wody gruntowe i wody wgłębne znajdujące się w warstwach wodonośnych pokrytych utworami izolującymi słabo przepuszczalnymi. Głównym źródłem zwykłych wód podziemnych są opady atmosferyczne, z których część infiltruje w głąb ziemi i tworzy zbiorniki wód podziemnych o zróżnicowanej jakości i zasobności.

Obszar całej gminy położony jest w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 405 Niecka Radomska (GZWP – 405) – zbiornik kredowy.

Ponadto cały teren gminy leży w strefie zasilania głównych zbiorników wód podziemnych o wysokiej ochronie (OWO), co oznacza wysoką podatność na zanieczyszczenia wód podziemnych przez infiltrację zanieczyszczeń powierzchniowych. Czas migracji zanieczyszczeń na tych terenach wynosi od 25 do 100 lat.

Na terenie gminy wody podziemne występują w utworach czwartorzędowych i mezozoicznych (kredowych). Odwiercono tu 12 studni głębinowych, z których 9 ujmuje wodę z czwartorzędowego poziomu wodonośnego oraz 3 czerpiące wodę z kredowego poziomu.

Kredowy poziom wodonośny związany jest z osadami kredy górnej, mastrychtu górnego. Występuje w spękaniach i szczelinach utworów marglisto-wapiennych, a wydajność jest uzależniona od ilości i wielkości spękań. Wydajność studni jest zróżnicowana i wynosi od 4 m³/h (otwór nr 6) do 119 m³/h (otwór nr 1). Zwierciadło wody znajduje się pod znacznym napięciem hydrostatycznym minimalnym w studni nr 1 nawierczone na głębokościach 36 m p.p.t., ustabilizowało się na głębokościach 8 m p.p.t. Poziom ten zasilany jest poprzez przesączanie i przepływ w oknach hydrogeologicznych z odległych poziomów w osadach kenozoicznych. Pod względem jakości wody kredowe z większości należy uznać za dobre. Do picia nadają się dopiero po odżelazieniu.

Wody podziemne czwartorzędowego poziomu wodonośnego występują na terenie całej gminy i związane są z utworami piaszczystymi, piaszczysto-żwirowymi rzecznyymi i wodnolodowcowymi. W zależności od miejsca i głębokości występowania można wyróżnić trzy warstwy wód czwartorzędowych. Pierwsza holocenańska występująca na głębokości 1,5 – 2,5 m, związana jest z dolinami rzecznyymi a jej głębokość uzależniona jest od wahań poziomu wód w ciekach. Boczne zasilanie tej warstwy odami rzecznyymi następuje na terasach w dolinach rzecznych. Z reguły są to wody zanieczyszczone bakteriologicznie. Druga warstwa wodonośna wód czwartorzędowych występuje na głębokości 14 – 26 m, trzecia zaś na głębokości 33 – 48 m. Warstwy te związane są z piaskami śródglinowymi i ujmowane studniami głębinowymi o zmiennej wydajności wynoszącą na terenie gminy 5,5 – 28 m³.

Wodonośność tego poziomu uzależniona jest od opadów atmosferycznych i w większości przypadków jest minimalna.

Wody powierzchniowe

Obszar gminy położony jest w dorzeczu rzeki Wisły. Największe rzeki przepływające przez teren gminy to Plewka, Czerniawka i Zwolenka. Zlewnia rzeki Zwolenki swoim zasięgiem obejmuje zachodnią i południową granicę gminy, a rzeki Plewki centralną i wschodnią część terenu. Rzeki gminy Przyłęk charakteryzują się wezbraniem typu roztopowego na przełomie lutego i marca oraz wezbraniem letnimi przypadającymi na koniec lipca i sierpnia. Niskie stany wód (niżówki) występują w czerwcu i na początku lipca oraz w okresie jesiennym.

Do wód powierzchniowych zaliczamy nie tylko cieki, ale również inne zbiorniki wodne, między innymi stawy, małaki, sadzawki i zbiorniki przeciwpożarowe. Drobne oczka wodne i sadzawki znajdują się prawie w każdym sołectwie gminy, lecz obecnie w większości wyschły i zarosły nalotem wierzbowym lub brzozywym.

Obecnie w gminie istnieje 12 zbiorników wodnych o łącznej powierzchni 5,11 ha i pojemności 57,03 tys. m³.

2.5. Kompleksy leśne i zbiorowiska roślinne

Rozmieszczenie potencjalnych typów roślinności wskazuje duży stopień zbieżności z budową geologiczną.

Potencjalnie najżyźniejsze są obszary wysoczyzn morenowych, na których roślinność potencjalna należy do subkontynentalnych grądów odmiany środkowopolskiej w postaci ubogiej lub żyźnej, zależnie od warunków litologicznych materiału pokrywowego. Jednostki te obejmują uboższe i żyźniejsze postaci lasów dębowo-grabowych. Obszary wzgórz morenowych, okresowo suchsze i dobrze naświetlone zajmują dąbrowy świetliste. Jednostka obejmuje lasy dębowe z bogatym florystycznym runem, tworzonym przez światłolubne zioła i trawy.

Tereny akumulacji piasków glacyjfluwialnych to potencjalne siedliska borów mieszanych sosnowo-dębowych. Doliny to obszary łągów jesionowo-olszowych występujących na halocieńskich madach i piaskach rzecznych oraz bagiennych lasów olszowych występujących na torfach. Specyficzną cechą struktury tego zbiorowiska jest występowanie przy drzewach kęp z gatunkami acidofilnych siedlisk leśnych i dolinek z roślinnością szuwarowo-bagienną. Od strony Wisły możliwa jest regeneracja łągu wierzbowo-topolowego. Nieliczne spotykane wierzby i topole na tym terenie są „reliktem” tego zespołu.

Lasy zachowały się jedynie na terenach siedlisk borowych bądź podmokłych siedlisk łągowych. Lasy w gminie zajmują zaledwie 11% całkowitej powierzchni. Największe kompleksy leśne znajdują się we wschodniej części gminy w dolinie rzeki Czerniawki oraz wzdłuż doliny rzeki Zwolenki, a na pozostałym obszarze gminy rozproszone są niewielkie powierzchnie leśne.

Zbiorowiska łąkowe skupione są głównie w dolinach rzek i cieków wodnych. Zbiorowiska te odznaczają się szczególnymi walorami przyrodniczymi umożliwiając zachowanie dużej bioróżnorodności oraz pełniąc funkcje wodo i glebochronne, hydrologiczne (utrzymanie płytkich wód powierzchniowych), a w nieco mniejszym zakresie klimatyczno-higieniczną i krajobrazową. W większości są to zbiorowiska seminaturalne, częściowo naturalne.

Zespoły roślinności szuwarowo-torfowiskiej występują głównie w dolinach cieków, rzadziej w zagłębieniach bezodpływowych rozproszonych na terenie całej gminy. Tereny te odznaczają się specyficznymi walorami przyrodniczymi, a występująca w ich obrębie szata roślinna zawiera gatunki chronione i stwarza możliwości bytowania dla bogatego tu zespołu zwierząt związanych ze środowiskiem wodno – błotnym. Na obszarze rezerwatu „Borowiec” stwierdzono dziewięć gatunków roślin podlegających ochronie prawnej. Pięć gatunków podlega ochronie całkowitej i są to między innymi salwinnia pływająca, rosiczka okrągłolistna, widłak goździsty, grąziel żółty i storczyk szerokolistny.

Zadrzewienia tworzą pojedyncze drzewa i krzewy lub ich skupienia nie będące zbiorowiskami leśnymi. W gminie zajmują one powierzchnię około 9 ha. Dzieli się je na:

- zadrzewienia przywodne ciągnące się pasowo wzdłuż cieków wodnych. W ich skład wchodzi wierzby, olsze, brzozy i kruszyny wyrastające w postaci pojedynczych, odosobnionych okazów ponad warstwy krzewów,
- zadrzewienia przydrożne – towarzyszą ciągom komunikacyjnym, m.in. Andrzejów – Lucimia,
- zadrzewienia śródpolne – porastają powiększającą się powierzchnię terenów nieużytkowanych rolniczo, miedze oraz remizy śródpolne.

Na terenie gminy są to głównie zarośla tarniny, dzikiej róży, jeżyny, dereńia oraz pojedyncze drzewa (grusze, jabłonie, brzozy i sosny). Zadrzewienia takie stanowią ostoję dla wielu gatunków roślin i zwierząt, a także wspierają stabilność krajobrazu poprzez:

- zwiększenie lokalnej retencji wodnej,
- ograniczenie ewaporacji,
- ochronę czystości wód powierzchniowych,
- ograniczenie prędkości wiatru,
- przeciwdziałanie erozji wodnej i wietrznej,
- poprawę warunków klimatyczno – higienicznych i ekologicznych w obrębie terenów zabudowanych,
- zwiększenie atrakcyjności turystycznej terenu.

2.6. Świat zwierzęcy

W dolinie Wisły i Zwolenki odnotowano łącznie 123 gatunków ptaków lęgowych. Na obszarach wysoczyzny skład lęgowy jest wyraźnie uboższy, a liczba zarejestrowanych tu gatunków wynosi zaledwie 56 - między innymi derkacz, sieweczka obrożna, rybitwa białoczelna, kraska. Są to gatunki, które znajdują się w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt, a derkacz znajduje się w Europejskiej Czerwonej Liście Zwierząt.

Ponadto na terenie tym odnotowano obecność co najmniej 19 gatunków ssaków, w tym 7 chronionych i 6 łownych. Do cenniejszych gatunków należy zaliczyć ryjówkę aksamitną i chomika.

Stwierdzono tu obecność sześciu gatunków gadów, co stanowi 75% całkowitej liczby gatunków należących do tej gromady w Polsce.

Zarejestrowano 13 gatunków płazów, co stanowi zdecydowaną większość gatunków występujących na nizinach. Na uwagę zasługuje występowanie kumaka nizinnego, huczka ziemnego i ropuchy paskówki.

Spośród 77 gatunków minogów i ryb słodkowodnych występujących w naszym kraju w Środkowej Wiśle odnotowano 31, a w Zwolence 19 gatunków. Do najbardziej pospolitych należy zaliczyć leszcza, płoć krąpia, jelca, klenia, sandacza i świnkę. Można spotkać tu również gatunki półwędrowne i wędrowne między innymi: certę, ciosa, węgorza, minoga rzeczno oraz różankę składającą ikrę do jamy skrzelowej małży. W wodzie Zwolenki dominują gatunki wód stojących i wolnopłynących, do których zaliczamy: plocie, wzdreği, karasie i okonie, a do tych cenniejszych zaliczamy węgorza.

Bezkręgowce (między innymi mięczaki) najliczniej występują w rezerwacie „Borowiec”, gdzie stwierdzono 64 gatunki w tym 43 wodne. Dolina Zwolenki to także miejsce występowania licznych gatunków ważek i motyli (m.in. paż żeglarek).

Na obszarze gminy stwierdzono występowanie kraski i żółwia błotnego. Wokół ich gniazd lub stanowisk lęgowych, na mocy rozporządzenia o ochronie gatunkowej zwierząt, wytyczone są strefy ochronne.

3. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

3.1. Uwarunkowania środowiska naturalnego

Obszary prawnie chronione niosą ze sobą pewne uwarunkowania, które zakazują lokowania nowych inwestycji zagrażających zanieczyszczeniu środowiska przyrodniczego. Dlatego został wprowadzony przez Ministra Środowiska tak zwany Krajowy System Obszarów Chronionych, który swoim zasięgiem obejmuje parki narodowe, rezerwy przyrody, parki krajobrazowe i tereny krajobrazu chronionego. Obszary te przyczyniają się do polepszenia komfortu życia mieszkańców, ale również do rozwoju turystyki i rekreacji dla tych, którzy najlepiej odpoczywają wśród bogactwa przyrody.

Rezerwy

Borowiec

Jego całkowita powierzchnia wynosi 57,3 ha, a na terenie Lasów Państwowych obrębu leśnego Zwoleń w leśnictwie Podgóra znajduje się jedynie 7,4 ha. Rezerwat został utworzony w 1990 roku dla ochrony wodno-błotno-torfowiskowych siedlisk doliny rzeki Zwolenki z charakterystycznymi dla nich zespołami roślin i zwierząt. Przedmiotem ochrony jest żółw błotny (*Emys orbicularis*), którego duża populacja znajduje się na terenie rezerwatu. Na obszarze rezerwatu zanotowane występowanie 228 gatunków roślin naczyniowych, w tym kilkanaście podlegających ochronie ścisłej lub częściowej. Wśród nich wyróżniamy między innymi rosiczkę okrągłolistną, storczyk szerokolistny, grąźel żółty, widłak goździsty, kalinę koralową, grzybień biały, kocanki piaszkowe. Rezerwat obejmuje bardzo zróżnicowany florystycznie i faunistycznie odcinek rzeki Zwolenki. Można tu zaobserwować mozaikę siedlisk i biotopów – od wodnych poprzez bagienne, podmokłe, torfowiskowe do suchych i piaszczystych. Występują grząskie zarośla olchowe i wierzbowe, torfowiska i tzw. torfianki, które w miarę wznoszenia się terenu ustępują miejsca piaskom, częściowo odkrytym, miejscami sztucznie zalesionym lub zajęтым przez uprawy rolnicze. To ogromne zróżnicowanie biotopów sprawia, że na terenie objętym ochroną rezerwatową znajduje schronienie wiele gatunków zwierząt. Rezerwat „Borowiec” wszedł wraz z otuliną do Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina rzeki Zwolenki”. Znalazł się jako Specjalny Obszar Ochrony (SOO) Dolina Zwolenki na liście chronionych obszarów sieci ekologicznej Natura 2000 przesłanej przez Polskę do Komisji Europejskiej.

Wyspy Gniazdkowskie

Fragment obszaru gminy Przyłęk swoim zasięgiem obejmie projektowany rezerwat Wyspy Gniazdkowskie, który obejmować będzie jeden z ciekawszych fragmentów Wisły, największej w Europie rzeki o nieuregulowanym korycie. Liczne, piaszczyste wyspy i łachy rozciągają się na Wiśle Środkowej od Sandomierza do Płocka. Na całym odcinku Wisły Środkowej wykryto gniazdowanie 40-50 gatunków ptaków w dość dużych populacjach. Są to: siweczki obrożne (180 par), siweczki rzeczne (270-280 par), mewa pospolita (2400 par), mewa śmieszka (ok. 85900 par), mewa srebrzysta (43-46 par), rybitwa białoczelna (440-480 par), rybitwa pospolita (1550-1600 par). Dla kilku gatunków Wisła stanowi główną ostoję na obszarze Polski. Gniazduje tu 50% polskiej populacji rybitwy pospolitej, 80% rybitwy białoczelnej, 95% mewy pospolitej. Rzeka stanowi też ważny szlak wędrówkowy ptaków. Licznie zimują tu ptaki wodno-błotne: czapla siwa, łabędź niemy, gągął, tracz, nurogęs.

Parki

Park Podworski w Grabowie Starym

Park został założony około poł. XIX w. Ogólna powierzchnia parku wynosi 8,54 ha w tym wód 0,22 ha. Park jest własnością Doświadczalnego Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, a jego otoczenie stanowią grunty orne. Na florę składają się głównie drzewa. Można tu spotkać 19 gatunków drzew i 6 gatunków krzewów. Park najlepiej zachował się w części południowo – zachodniej. Na uwagę zasługują ślady dawnej alei lipowej i grabowej. Obok lipy drobnolistnej i graba pospolitego rosną tu także klony zwyczajne i dęby szypułkowe. W parku przeważają drzewa w wieku 70 – 100 lat (kilka sztuk dęba szypułkowego).

Park stanowi enklawę zieleni wysokiej wkomponowanej w otaczające go grunty orne. Jest ważnym obszarem dla zachowania bioróżnorodności gminy stanowiąc przy tym część jej systemu przyrodniczego. Na jego terenie występuje wiele interesujących gatunków zwierząt. Zanotowano tu siedliska między innymi dzięcioła zielonego, kaczki krzyżówki.

Obszary krajobrazu chronionego

Nadwiślański Park Krajobrazowy projektowany jest w południowo – wschodniej części gminy Przyłęk. Teren ten stanowi jeden z najcenniejszych europejskich ekosystemów rzecznych. Zgodnie z konwencją „Ramsar” o obszarach wodno-błotnych mających unikatowe znaczenie dla ptactwa wodno-błotnego odcinek ten został zakwalifikowany do ochrony w skali międzynarodowej.

Obszar położony w dolinie rzek (strumieni) Plewki i Czerniawki w gminie Przyłęk został wyznaczony do utworzenia **zespołu przyrodniczo-krajobrazowego**. Koryta obu rzeczek zachowują tu swój naturalny charakter. Na tarasie zalewowym zachowały się fragmenty olsów oraz lasów łęgowych, brzegi dolin porastają zbiorowiska kserotermiczne. Niżej położone tereny zajmują łąki, wilgotne w różnym stopniu. Charakterystyczna jest mozaika trzcino-wisk, turzycowisk oraz kępiastych wierzb. Można tu zaobserwować wszystkie procesy rozwoju linii koryta rzeczno-górnego, jakie są erozja boczna, prowadząc do tworzenia meandrów, a następnie do ich odcinania i przekształcania w starorzecza. Podcinanie brzegów prowadzi do tworzenia stromych skarp, podcinanie zaś krawędzi doliny, często owocuje powstawaniem obrywów i osuwisk. Celem projektowanego zespołu jest zachowanie harmonijnego układu ekologicznego połączonego z walorami krajobrazowymi (głęboko wcięte doliny Plewki i Czerniawki). Teren ten posiada naturalne predyspozycje do rozwijania funkcji turystyczno – rekreacyjnych.

Dolina rzeki Zwolenki to obszar krajobrazu chronionego o całkowitej powierzchni 5040 ha i położony jest na terenie gminy Przyłęk i Zwoleni oraz gminy Chotcza (powiat lipski). Teren ten, zwłaszcza w środkowym i dolnym biegu rzeczki, odznacza się szczególnie dużymi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi. W tarasie zalewowym zachowały się zbiorowiska leśne rzadko spotykane w innych częściach Polski. Są to fragmenty olsów oraz lasów łęgowych. Wysokie zbocza doliny porastają zbiorowiska kserotermiczne z licznymi rzadkimi gatunkami roślin. Niżej położone tereny zajmują zbiorowiska roślinności łąkowej o różnym stopniu uwilgotnienia. Z roślin zielnych na uwagę zasługują: zawciąg pospolity, osoka aloesowata, widłaki, grąźel żółty, grzybień biały, pełnik europejski, bobrek trójlistkowy, gnidosz bagienny, siedmiopalecznik błotny, salwinia pływająca, szalwia lepka, storczyki, szalej jadowity, świbka

ślodna, wolffia bezkorzeniowa i rzęsa garbata. Na terenie doliny gniazduje ok. 80 gatunków, dalszych co najmniej kilkadziesiąt zatrzymuje się w okresie wiosennej i jesiennej wędrówki. Z ginących i zagrożonych gatunków gniazdują tu: bąk, błotniak łąkowy, kropiatka, zielonka, sieweczka rzeczna, krwawodziób, derkacz, rybitwa czarna, przepiórka, podróżniczek i kraska. Nie mniej bogata jest fauna ssaków. Ocenia się, iż na tym terenie występuje ponad 19 gatunków ssaków. Herpetofaunę reprezentuje około 19 gatunków, w tym rzekotka drzewna, żaba śmieszka, ropucha paskówka, grzebiuszka, kumak nizinny, padalec, jaszczurka żyworodna, zaskroniec, żmija, spośród owadów stwierdzono między innymi występowanie mrówkolwa, trzyszczki, licznych motyli i ważek. Ze względu na bogactwo gatunkowe i środowiskowe obszar doliny został zaliczony wraz z doliną pobliskiej Wisły do ważnych przyrodniczo obszarów o znaczeniu międzynarodowym. Zachowało się tu 5 typów siedlisk bardzo ważnych z europejskiego punktu widzenia:

- lasy łąkowe i nadrzeczne zarośla wierzbowe;
- murawy kserotermiczne (priorytetowe tylko murawy z istotnymi stanowiskami storczyków);
- starorzecza i inne naturalne, eutroficzne zbiorniki wodne;
- niżowe i górskie łąki użytkowane ekstensywnie;
- suche, śródlądowe murawy napiaskowe.

Celem ochrony byłoby zachowanie harmonijnego układu ekologicznego połączonego z walorami krajobrazowymi (głęboko wcięte doliny obu rzeczek).

Użytki ekologiczne

Użytki ekologiczne to pozostałości po ekosystemach, które zasługują na ochronę. Mają one bardzo duże znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowiskowych. Wśród użytków ekologicznych wyróżniamy naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne „oczka wodne”, kępy drzew i krzewów, bagna torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce itp.

Na obszarze gminy wytypowano 6 obiektów do objęcia tą formą ochrony:

Osika

Samotny zbiornik wody w otoczeniu pól oraz samotnej osiki, wzdłuż brzegu szuwar z pałki. Jest miejsce rozrodu płazów i bezkręgowców wodnych. Wśród ptaków najczęściej odwiedzających to miejsce jest kokoszka wodna. W okresie przelotów miejsce to jest najlepszym pobytom na odpoczynek takich ptaków jak bekas kszyk, świergotek łąkowy oraz myszołów.

Kijanka

Okresowe zbiorniki wodne w dolince również okresowego cieku położone są w okolicach Grabowa. Zbiornik południowy charakteryzuje się bogatą roślinnością nadbrzeżną między innymi olchą czarną, bzem czarnym i krzewami jeżyny. Miejsce to jest bardzo dobre dla rozrodu płazów oraz licznych bezkręgowców związanych ze środowiskiem wodnym.

Tatarak

Śródpolny staw o urozmaiconej roślinności szuwarowej położony w okolicy Kulczyna. Niewielki szuwar tworzą sit, tatarak, lustro wody pokryte jest gęsto rzęszą drobną. W zbiorniku odpowiednie warunki do rozrodu znajdują płazy i liczne bezkręgowce wodne.

Pomniki przyrody

Pomniki przyrody należą do najstarszych form ochrony przyrody. Na obszarze gminy Przyłęk wyróżniono 12 pomników przyrody, którymi są tylko drzewa.

1. Lipa drobnolistna o obwodzie mierzonym na wysokości 130 cm – 440 cm – Grabów Stary
2. Lipa drobnolistna o obwodzie mierzonym na wysokości 130 cm – 330 cm – Grabów Stary
3. Lipa drobnolistna o obwodzie mierzonym na wysokości 130 cm – 260 cm – Grabów Stary
4. Lipa drobnolistna o obwodzie mierzonym na wysokości 130 cm – 246 cm – Grabów Stary
5. Grab o obwodzie mierzonym na wysokości 130 cm – 220 cm – Grabów Stary
6. Grab o obwodzie mierzonym na wysokości 130 cm – 224 cm – Grabów Stary
7. Dąb szypułkowy o średnicy mierzonej na wysokości 130 cm – 115 cm – Grabów Stary
8. Dąb szypułkowy o średnicy mierzonej na wysokości 130 – 112 cm – Grabów Stary
9. Dąb szypułkowy o średnicy mierzonej na wysokości 130 – 103 cm – Grabów Stary
10. Dąb szypułkowy o średnicy mierzonej na wysokości 130 – 135 cm (obwód 410 cm) – Grabów Stary
11. Wierzba o obwodzie mierzonym na wysokości 130 – 400 cm – aleja wierzbowy w Zamościu Nowym
12. Topola – Mszadla Dolna

3.2. Dziedzictwo kulturowe

Gmina Przyłęk jest obszarem relatywnie bogatym w obiekty dziedzictwa kulturalno-historycznego. Bogactwo kulturowe stanowią przede wszystkim obiekty kultury materialnej, spośród których kilka znajduje się w rejestrze zabytków Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Warszawie.

Wśród obiektów wpisanych do Centralnego Rejestru Zabytków należą:

- kaplica grobowa Lankiewiczów w stylu neogotyckim, murowana w latach 1897 – 1900, obok kaplica p.w. św. Zofii w Grabowie nad Wisłą,
- park podworski z poł. XIX w. w Grabowie nad Wisłą,
- kościół parafialny p.w. św. Floriana wzniesiony w latach 1862 – 63 w Łągowie.

Oprócz obiektów wpisanych do rejestru zabytków w gminie Przyłęk jest wiele innych, do których zaliczyć należy:

Grabów nad Wisłą

- dwór Lenkiewicza, obok mieszkanie wielorodzinne, murowane pochodzące z około poł. XIX w.,
- dom drewniany pochodzący z lat 20-tych XX w.,
- dom drewniany z przełomu XIX/XX w.

Ludwików

- resztki parku podworskiego z przełomu XIX/XX w.

Łagów

- dzwonnica przy kościele wykonana z wapienia po 1862 r.,
- plebania murowana z pocz. XX w.,
- widok z dzwonnicy na zabudowania podworskie,
- widok na kościół i dzwonnice,
- dawny czworak podworski murowany z końca XIX w.,
- dawny spichlerz dworski murowany z końca XIX w.,
- dawna kuźnia dworska murowana z XIX w.,
- park dworski z przełomu XVIII/XIX w.,
- dawna piwiarnia obok dom mieszkalny, zbudowany z wapienia, cegły z II poł. XIX w.,
- dom drewniany z przełomu XIX/XX w.

Nowy Zamość

- dom drewniany, obok kurnik z pocz. XX w. z 1945 r.

Pajaków

- cmentarz ewangelicki z pocz. XX w.

Polesie Duże

- kaplica ewangelicka, obok kaplica rzymsko – katolicka murowana z około 1925 r.

Przyłęk

- szkoła, obok dom, murowana z cegły i wapienia z 1929 r.,
- dom drewniano–murowany z cegły i wapienia z 1956 r.

Załązy

- obora z wapienia, strzecha z 1919 r.,
- dom drewniany z 1930 r.,
- chałupa drewniana, strzecha z około 1918 r.,
- dom drewniany z około 1925 r., przeniesiony po 1945 r.

Oprócz obiektów zabytkowych na obszarze gminy występują pomniki i miejsca pamięci narodowej, wśród których wyróżniamy:

- figura przydrożna z piaskowca z 1928 r. w Grabowie nad Wisłą,
- obelisk pamiątkowy, kamień + krzyż żelazny z 1928 r. w Lipinach obok kościoła,
- krzyż przydrożny z piaskowca z 1909 r. w Lipinach,
- figura przydrożna z piaskowca i cegły z 1844 r., w Mierziączki,
- krzyż przydrożny drewniany z końca XIX w. w Nowym Zamościu,
- krzyż z piaskowca z 1925 r., w Zamościu,
- grób por. Klimienki w lesie k/Lucimi poległego podczas wyzwolenia,
- pomnik pilota kpt. Tadeusza Sędzielewskiego zestrzelonego 7.IX.1939 r. nad miejscowością Zamość Nowy - cmentarz parafialny w Łagowie,
- pomnik podporucznika Tadeusza Salamończyka "Miły" - Żołnierza Batalionów Chłopskich w Przyłęku,
- pomnik pomordowanych z 19.XII.1942 r. w Mszadli Nowej,
- kaplica z przełomu XiX/XX w. w Mszadli Dolnej.

3.3. Turystyka i rekreacja

O atrakcyjności turystycznej gminy Przyłęk decyduje przede wszystkim jej położenie w dolinie rzek Plewki, Czerniawki i Zwolenki w pobliżu Wisły. Doliny tych rzek charakteryzują się niezwykle bogactwem środowiska naturalnego oraz ciekawym i specyficznym jego układem, którego nie spotkamy w żadnym innym miejscu.

Na obszarze gminy znajduje się zbiornik retencyjny z 13-hektarowym lustrem wody usytuowany na rzece Plewce, a wokół niego lasy obfitujące w grzyby. Tereny gminy są atrakcyjne nie tylko dla miłośników wakacyjnych kąpeli, czy wędkowania, ale również dla tych, którzy lubią obcowanie z przyrodą poprzez wędrówki piesze, rowerowe, konne.

Przez teren gminy przebiegają następujące szlaki:

- pieszy szlak niebieski. Dość długi - 106,4 km, ale stosunkowo łatwy, dla turystów pieszych i kolarzy (choć miejscami można napotkać utrudnienia w postaci odcinków piaszczystych). Trasa szlaku jest niezwykle urozmaicona. Pierwsza jej część biegnie od Janowca (woj. lubelskie) poprzez lasy Polesia Wojszyńskiego. Na trasie szlaku poza atrakcjami przyrodniczymi można podziwiać liczne zabytki w: Janowcu, Czarnolesie, Gródku, Kozienicach i Trzebieniu. Noclegi w Czarnolesie, Garbatce Letnisko, Kozienicach i Studziankach Pancernych. Warto zaznaczyć, że szlak można rozpocząć w Kazimierzu Dolnym, skąd promem przepłynąć się do Janowca;
- rowerowy szlak niebieski przebiegający od Bałtowa przez Janowiec do Czarnolasu - długość ok. 30 km.

Władze powiatu zwoleńskiego zachęcają samorządy poszczególnych gmin do propagowania imprez turystycznych (sportowych, kulturalnych) na skalę makroregionu, mających na celu wzmocnienie atrakcyjności rozwojowej powiatu poprzez przyciągnięcie turystów z Kazimierza (szlakiem Janowiec-Przyłęk-Zwoleń-Czarnolas-Sycyna-Puszcza Kozienicka).

3.4. Komunikacja i infrastruktura techniczna

Powiązania komunikacyjne oraz sprawna i rozbudowana infrastruktura techniczna są niezwykle ważne dla prawidłowego funkcjonowania i rozwoju gminy, ponieważ wpływają na wszystkie obszary działalności gminy.

Infrastruktura drogowa

Dostępność komunikacyjna spełnia kluczową rolę w rozwoju lokalnym gminy Przyłęk. Układ komunikacyjny w gminie Przyłęk zapewnia bardzo dobre relacje z otoczeniem zewnętrznym i wewnętrznym. Układ ten tworzą droga krajowa, drogi, powiatowe i gminne, które pośrednio bądź bezpośrednio wiążą ośrodek gminy – miejscowość Przyłęk z pozostałymi miejscowościami gminy, z pozostałymi gminami powiatu zwoleńskiego, jak również z sąsiednimi ośrodkami powiatowymi i województwami.

Przez teren gminy przebiega tylko jedna droga krajowa nr 12 (połączenie wschód-zachód łączące Lublin z Łodzią) na długości 7,3 km.

Przez obszar gminy przebiega 13 dróg powiatowych o łącznej długości 71,399 km i 34 drogi gminne o łącznej długości 110,954 km. Drogi te stanowią połączenia wewnętrzne gminy. W układzie komunikacyjnym wyróżniamy również drogi gminne dojazdowe o łącznej długości 34 km, które uzupełniają układ drogowy w zakresie obsługi zespołów zabudowy i obiektów usytuowanych poza systemem pozostałych dróg gminnych.

Tabela 1. Wykaz dróg powiatowych przebiegających przez gminę Przyłęk

Numer drogi (stary)	Numer drogi	Nazwa drogi	Długość dróg (km)
34-565	4522W	Załązy - Zamość	1,895
34-538	4505W	Policzna-Chechły - droga nr 12	1,106
34-564	4521W	Szczęście-Babin	3,797
34-566	4523W	Polesie - Wólka Łagowska	2,444
34-567	4524W	Pająków - Ławeczko gr.w.(Janowiec)	8,120
34-568	4525W	Zamość-Mszadla Dolna	6,200
34-569	4526W	Łagów - Przyłęk	7,063
34-570	4527W	Nowa Zielonka -Łaguszów	9,519
34-571	4528W	Zwoleń - Baryczka-gr.w.(Janowiec)	13,733
34-572	4529W	Jasieniec Solecki - Mierziączka	1,475
34-573	4530W	Babin - Stara Tymienica	3,400
34-574	4531W	Lipiny - Lucimia	7,847
34-578	1937W	Chotcza Górna-Lucimia-gr.w.(Janowice)	4,800
Razem:			71,399

Zródło: Dane uzyskane z Powiatowego Zarządu Dróg w Zwoleniu

Powiązania wewnętrzne gminy zapewniają drogi gminne, do których zaliczamy:

- nr G301W relacji: Załązy – granica gminy, o długości 1,381 km,
- nr G302W relacji: Łagów - Karczonki, o długości 2,027 km,
- nr G303W relacji: Grabów - Mierziączka, o długości 1,770 km,
- nr G304W relacji: Krzywda – granica gminy, o długości 2,934 km,
- nr G305W relacji: Łaguszów – granica gminy, o długości 2,747 km,
- nr G306W relacji: Szlachecki Las - Andrzejów, o długości 2,035 km,
- nr G307W relacji: Baryczka – Ławeczko Stare – Helenów – granica gminy, o długości 7,285 km,
- nr G308W relacji: Wysocin - Ruda, o długości 3,455 km,
- nr G309W relacji: Wólka Zamojska – Okrężnica – Ruda o długości 7,234 km,
- nr G310W relacji: Łaguszów – Mszadla Nowa – Andrzejów – Borowiec, o długości 11,950 km,
- nr G311W relacji: Mszadla Stara – Mszadla Dolna, o długości 4,917 km,
- nr G312W relacji: Przyłęk – Kulczyn, o długości 2,198 km,
- nr G313W relacji: droga przez Przyłęk, o długości 2,439 km,
- nr G314W relacji: Wólka Zamojska – Kulczyn, o długości 2,394 km,
- nr G315W relacji: Przyłęk – Przyłęk, o długości 1,983 km,
- nr G316W relacji: Przyłęk – Przyłęk Kolonia , o długości 2,040 km,
- nr G317W relacji: Mszadla Nowa – Rudki, o długości 4,613 km,
- nr G318W relacji: Łagów – Załązy, o długości 4,659 km,
- nr G319W relacji: Mszadla Dolna – Mszadla Nowa – Wólka Przyłęcka, o długości 3,618 km,
- nr G320W relacji: Przyłęk – Lipiny, o długości 0,529 km,
- nr G321W relacji: Babin – Kolonia Babin, o długości 5,261 km,
- nr G322W relacji: Ignaców – Ławeczko, o długości 2,814 km,
- nr G323W relacji: Grabów Nowy – Celestynów, o długości 1,536 km,

- nr G324W relacji: od drogi nr 44 – Zamość Stary, o długości 1,588 km,
- nr G325W relacji: Andrzejów – granica gminy, o długości 1,773 km,
- nr G326W relacji: droga przez Lucimię, o długości 2,919 km,
- nr G327W relacji: Zamość Stary - Stefanów, o długości 3,650 km,
- nr G328W relacji: Mszadla Dolna – granica gminy, o długości 3,677 km,
- nr G329W relacji: Szlachecki Las – Rudki, o długości 5,926 km,
- nr G330W relacji: Lucimia – granica gminy, o długości 1,612 km,
- nr G331W relacji: Ignaców – Ławeczko Nowe, o długości 4,317 km,
- nr G332W relacji: od drogi P4531W- Borowiec, o długości 1,619 km,
- nr G333W relacji: Mszadla Nowa- Kulczyn, o długości 0,968 km,
- nr G334W relacji: Andrzejów- Pomysłów, o długości 1,131 km.

W okresie objętym działaniem strategicznym planowane są zadania zmierzające do usprawnienia i modernizacji wewnętrznego układu komunikacyjnego poprzez budowę nowych dróg i modernizację istniejących już układów komunikacyjnych. Wysoki wskaźnik dróg o nawierzchni szlakowej wymaga podjęcia działań zmierzających do wyeliminowania dróg o tego typu nawierzchni, z uwagi na ich dużą szkodliwość dla środowiska i mieszkańców.

Na obszarze gminy Przyłęk nie występuje transport kolejowy.

Infrastruktura techniczna

Sieć energetyczna

Gmina Przyłęk zasilana jest energią elektryczną pochodzącą z krajowego systemu elektroenergetycznego za pośrednictwem Rejonowego Zakładu Energetycznego w Zwoleniu. W istniejącym systemie energetycznym wyróżniamy:

- linie 400 kV relacji Kozienice – Ostrowiec Świętokrzyski,
- 220 kV relacji Rożki – Lublin,
- linie napowietrzne średniego napięcia 15 KV wraz ze stacjami SN/n.n.,
- linie niskiego napięcia doprowadzające energię do wszystkich gospodarstw domowych i innych odbiorców,
- stacje transformatorowe 15/0,4 KV pokrywające zapotrzebowanie mocy odbiorców bytowo-komunalnych i obiektów usługowych (w każdym sołectwie jest trzy lub cztery stacje transformatorowe w zależności od ilości mocy zainstalowanej na terenie danej miejscowości).

System elektroenergetyczny stanowi podstawowe źródło zasilania dla potrzeb gospodarstw domowych i działalności gospodarczej. Roczne zużycie energii w gospodarstwach domowych szacunkowo wynosi 971 MWh.

W najbliższym czasie będzie przeprowadzana modernizacja sieci energetycznych, z tego względu, iż niektóre linie średniego i niskiego napięcia liczą ponad 30 lat. Gmina podejmuje systematyczne działania zmierzające do modernizacji linii średniego i niskiego napięcia, będących w gestii Rejonu Energetycznego w Zwoleniu. Stan techniczny dużej liczby urządzeń elektrycznych zwłaszcza punktów oświetlenia ulicznego jak i ich liczba są niewspółmierne do potrzeb mieszkańców. W związku z powyższym zadaniem gminy w najbliższym czasie będzie zwiększenie ilości ulicznych punktów świetlnych i dostosowanie ich do potrzeb mieszkańców oraz zmodernizowanie stanu technicznego oświetlenia (na energooszczędne), co przełoży się na zmniejszenie kosztów finansowych i zwiększenie stanu bezpieczeństwa mieszkańców w porze nocnej.

Sieć gazowa

W Gminie Przyłęk nie ma sieci gazowej. Mieszkańcy zaopatrują się w gaz propan – butan z butli 11 kg. Dostawcami gazu są indywidualne podmioty. Gaz sprzedawany jest w usytuowanych na terenie gminy punktach sprzedaży gazu w około 20 miejscach.

Sieć ciepłownicza

Energetyka ciepła Gminy Przyłęk charakteryzuje się zróżnicowaną strukturą i opiera się na funkcjonowaniu jednego podstawowego rodzaju centralnego ogrzewania, w którym wyróżniamy indywidualne piece centralnego ogrzewania, w tym kotłownie komunalne, którymi objęte są budynki użyteczności publicznej, kotłownie w placówkach oświatowych na terenie gminy oraz piece c.o. w indywidualnych gospodarstwach domowych. Głównym źródłem zasilania centralnego ogrzewania jest tradycyjnie węgiel kamienny oraz drzewo. Na obszarze gminy również występują kotłownie, które zasilane są olejem opałowym.

Ogółem na 1901 mieszkań w gminie, tylko 827 mieszkań (co stanowi 43,5% ogólnej liczby mieszkań) wyposażonych jest w instalację centralnego ogrzewania. Pozostałe mieszkania wyposażone są w piece kuchenne, które służą w okresie zimowym ogrzewaniu.

Tabela 2. Wykaz kotłowni komunalnych w budynkach użyteczności publicznej na terenie gminy Przyłęk

Lp.	miejsce lokalizacji	stan techniczny	zainstalowana moc	sposób opalania	potrzeby modernizacji
1.	Urząd Gminy, Ośrodek Zdrowia w Przyłęku	dobry	130 kW	olej opałowy	-
2.	Publiczne Gimnazjum w Przyłęku	dobry	225 kW	olej opałowy	-
3.	PSP Mszadla Stara	dobry	80 kW	olej opałowy	-
4.	PSP Babin	dobry	170 kW	olej opałowy	-
5.	PSP Grabów n/Wisłą	dobry	170 kW	olej opałowy	-
6.	PSP Łaguszów	dobry	80 kW	węgiel kamienny	modernizacja na olejową
7.	Publiczne Gimnazjum w Wólce Zamojskiej	dobry	80 kW	węgiel kamienny	modernizacja na olejową

Źródło: Dane uzyskane z Urzędu Gminy w Przyłęku

Telekomunikacja

Teren gminy należy do radomskiej strefy numeracyjnej. Na jej terenie funkcjonują trzy centrale telefoniczne:

- w Przyłęku (496 NN z możliwością rozbudowy),
- w Łagowie (160 NN z możliwością rozbudowy),
- Grabów nad Wisłą (224).

Najwięcej abonentów korzysta z usług Telekomunikacji Polskiej S.A., nieco mniej z Pilickiej Telefonii. Ponadto operatorzy sieci telefonii komórkowej cieszą się dość dużą popularnością korzystania z ich usług telekomunikacyjnych.

Operatorzy telekomunikacyjni oferują szeroką gamę usług, stale rozbudowując swoją sieć. W najbliższym czasie w zakresie usług telefonicznych wymagana jest poprawa jakości i dostępności usług teleinformatycznych (internetu).

Gospodarka wodno – ściekowa

Obecna sieć wodociągowa obsługująca miejscowości gminy wynosi 141,231 km, a liczba przyłączy – 1405 sztuk. Sieć wodociągowa na 100 km² wynosi 107,3 km.

Tabela 3. Sieć wodociągowa na terenie gminy Przyłęk

Lp.	miejscowości	długość sieci w mb	ilość przyłączy
1.	Lucimia	4900	79
2.	Baryczka	4300	41
3.	Załazy	2200	63
4.	Łągów	9500	102
5.	Rudki	9400	77
6.	Szlachecki Las	1400	25
7.	Wólka Łągowska	6100	27
8.	Pająków	3100	37
9.	Łaguszów	6700	49
10.	Mszadla Stara	6900	60
11.	Mszadla Dolna	5400	46
12.	Mszadla Nowa	2700	38
13.	Kulczyn	1900	16
14.	Przyłęk	11100	99
15.	Lipiny	2400	45
16.	Krzywda	4700	35
17.	Andrzejów	2600	36
18.	Grabów	6700	59
19.	Zamość Stary	6200	40
20.	Zamość Nowy	3100	23
21.	Wólka Zamojska	1600	17
22.	Okrężnica	6900	66
23.	Babin	8800	88
24.	Stefanów	2800	45
25.	Mierziączka	3300	46
26.	Wysocin	3700	28
27.	Ruda	800	12
28.	Ławeczko Nowe	1919	22
29.	Ławeczko Stare	6031	46
30.	Ignaców	2757	18
31.	Helenów	1324	20
Razem		141.231,00	1.405

Źródło: Dane uzyskane z Urzędu Gminy w Przyłęku

Gmina zaopatrywana jest w wodę z następujących ujęć wody:

- w Załazach o wydajności 2850 m³/dobę, wybudowane w 1997 roku, zaopatrujące miejscowości: Grabów, Zamość Stary, Zamość Nowy, Wólka Zamojska, Załazy, Łągów, Wólka Łągowska, Pająków, Łaguszów, Mszadla Stara, Mszadla Dolna, Mszadla Nowa, Kulczyn, Ignaców, Helenów, Ławeczko Nowe, Ławeczko Stare,
- w Lipinach o wydajności 884 m³/dobę, wybudowane w 2001 roku, zaopatrujące miejscowości: Przyłęk, Lipiny, Krzywda, Andrzejów, Okrężnica, Babin, Ruda, Wysocin, Stefanów, Mierziączka,
- w Brześciach Starych w gminie Janowiec, zaopatrujące miejscowości: Lucimia, Baryczka, Rudki, Szlachecki Las.

Na terenie gminy nie funkcjonują zbiorowe, komunalne systemy odprowadzania i oczyszczania ścieków bytowo-gospodarczych. Jedynym obiektem istniejącego w gminie systemu kanalizacji sanitarnej jest wybudowana w roku 2000 mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków przy Urzędzie Gminy i Ośrodku Zdrowia w Przyłęku. Maksymalna przepustowość oczyszczalni wynosi 5 m³/dobę.

Najbliższe lata to okres, w którym samorząd planuje generalnie rozwiązać problem gospodarki ściekowej na terenie całej gminy, co przyczyni się do poprawy walorów i atrakcyjności turystyczno-rekreacyjnej gminy.

Gospodarka odpadami

W gminie funkcjonuje system jednopojemnikowy. Odpady komunalne z gospodarstw domowych i od podmiotów gospodarczych zbierane są w kontenerach na śmieci, typu KP-7. Kontenery rozmieszczone są na terenie wszystkich miejscowości gminnych oraz na terenie placówek oświatowych. Wywożone są poza teren gminy za pośrednictwem firmy ATK Kucharczyk.

Na terenie gminy nie ma gminnego składowiska odpadów komunalnych. Istnieją natomiast dzikie wysypiska śmieci, które są sukcesywnie likwidowane. Gmina nie posiada urządzeń do gromadzenia lub nieszkodliwego utylizowania odpadków komunalnych oraz odpadków pochodzących z przetwarzania owoców, warzyw i mięsa. Odpady nadające się do kompostowania i spalania przetwarzane są w miejscu ich powstania, czyli głównie na terenie gospodarstw domowych. Ilość wytwarzanych przez mieszkańców gminy odpadków w ciągu jednej doby szacuje się na około 4000 kg, co stanowi objętościowo około 9,3 m³. Gmina korzysta z wysypiska odpadów w Zwoleniu.

4. GOSPODARKA

4.1. Rolnictwo

Gmina Przyłęk jest typową gminą rolniczą. Pomimo tego, że liczba indywidualnych gospodarstw rolnych i liczba pracowników rolnych ulega stopniowemu zmniejszaniu, to jednak sektor rolny jest wiodącą gałęzią gospodarki w tym rejonie. Jeszcze przez dłuższy czas będzie decydował o rozwoju społeczno-gospodarczym gminy. Służy temu oczywiście rolniczy charakter gminy, co w konsekwencji stwarza dogodne warunki dla przemysłu rolno-spożywczego i przetwórczego, a także dla rozwoju agroturystyki. Duże możliwości dla rolników istnieją w produkcji żywności ekologicznej z uwagi na brak zakładów przemysłowych na terenie gminy, czyli nieskażone środowisko naturalne.

Struktura powierzchni

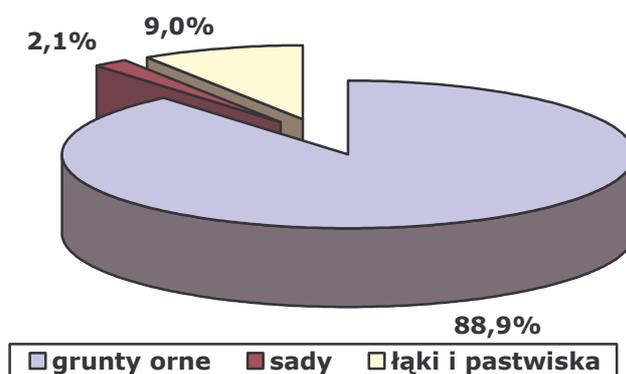
Ogólna powierzchnia gminy Przyłęk wynosi 13089 ha, z czego użytki rolne zajmują 78%.

Tabela 4. Użytkowanie gruntów na terenie gminy Przyłęk

Powierzchnia ogólna	Użytki rolne			Lasy i grunty leśne	Pozostałe grunty
	Razem	Grunty orne	Sady		
	w ha				
13089	10 730	9 530	230	970	1520
	w %				
100	82,0%	88,9%	2,1%	9,0%	11,6%

Źródło: dane uzyskane z Urzędu Gminy w Przyłęku

Struktura użytków rolnych

Z powyższego zestawienia wynika, że największą powierzchnię wśród użytków rolnych zajmują grunty orne, bo aż 88,9% ich całkowitej powierzchni. Pozostałą część stanowią sady - tylko 2,1% oraz łąki i pastwiska - 9,0%.

Gleby występujące na terenie gminy w większości wytworzone są z utworów czwartorzędowych, tj. plejstocenijskich piasków i glin zwałowych oraz utworów pyłowych wodnego pochodzenia i są to gleby przeważnie bielcowe. W dolinach rzecznych i zagłębieniach bezodpływowych występują gleby mułowobagiennicze i gleby torfowe.

Tabela 5. Procentowy udział klas bonitacyjnych na terenie gminy Przyłęk

Gmina Przyłęk	% -owy udział gleb w klasach		
	I -III	IV	V i VI
	15	44	41

Źródło: dane uzyskane z Urzędu Gminy w Przyłęku

Najlepszą wartość dla produkcji rolnej posiadają gleby brunatne i bielico-we, których kompleks glebowy występuje w przeważającej części obszaru. Na pozostałych terenach gminy występują gleby bielicowe, ale wytworzone z piasków luźnych różnego pochodzenia oraz miejscami czarne ziemie – wytworzone z piasków słabo gliniastych.

Trwałe użytki zielone rozlokowane są na glebach mułowo bagiennych, torfowych i madach. W dolinie rzek grunty (mady) pozostają w użytkowaniu zielonym jako łąki i pastwiska.

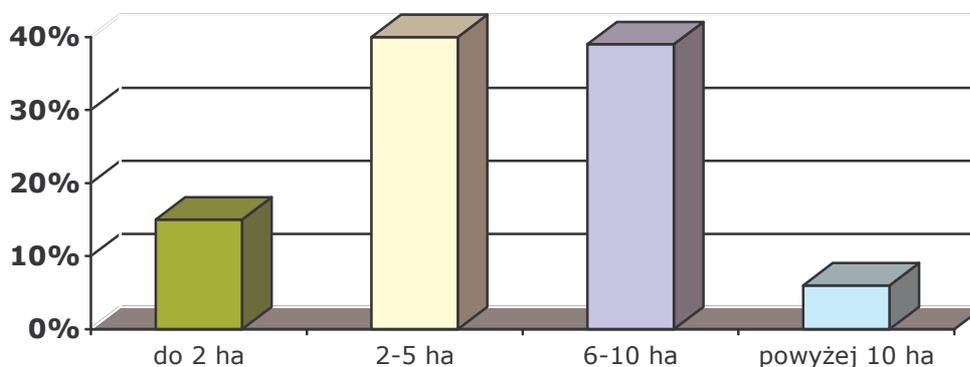
Gleby torfowe to gleby bagiennie, w których aktualnie zachodzi proces torfotwórczy. W glebach murszowo – torfowych nie zachodzą już procesy torfotwórcze, a sama masa torfowa uległa zmurszeniu w wyniku obniżenia wód gruntowych. Gleby te występują niewielkimi płatami w dolinie rzeki Zwolenki w południowej części gminy oraz w dolinach cieków.

Wzdłuż doliny rzeki Zwolenki występują obszary o przeważających spadkach 6-8%, okresowo narażone na procesy erozji wodnej i uprawowej.

Charakterystyka gospodarstw rolnych

W gminie Przyłęk rolnictwem trudni się 1354 indywidualnych gospodarstw rolnych, w tym 7 gospodarstw ekologicznych. Najwięcej jest gospodarstw, których powierzchnia wynosi 2–5 ha – stanowią one 40% ogólnej liczby gospodarstw. Na drugim miejscu są gospodarstwa o powierzchni dochodzącej do 10 ha – 39%. Najmniejszy procent udziału mają gospodarstwa rolne o powierzchni powyżej 10 ha – 6%. W gminie Przyłęk funkcjonują gospodarstwa specjalistyczne zajmujące się produkcją chmielu i jaj konsumpcyjnych.

Struktura obszarowa gospodarstw rolnych

Pomoc doradcza dla rolników

Obecnie bardzo niezbędna i ważna jest wszelka pomoc doradcza dla osób pracujących w sektorze rolnym. Instytucje zajmujące się profesjonalnym doradztwem pomagają rolnikom odnaleźć się w gąszczu obowiązujących przepisów. Od chwili, w której Polska stała się państwem członkowskim Unii Europejskiej, bardzo dużo się zmieniło w polskim prawie w odniesieniu do sektora rolnego. Obecnie istnieje wiele programów mających pomóc rolnikom w dostosowywaniu się do unijnych standardów. Dzięki owym programom polscy rolnicy mogą uzyskać dofinansowanie do własnej produkcji rolnej oraz modernizacji i restrukturyzacji swojego gospodarstwa rolnego.

Na terenie powiatu zwolenckiego funkcjonuje **Powiatowy Zespół Doradztwa Rolniczego w Zwoleniu**, który świadczy pomoc w zakresie pisania wniosków o dofinansowanie, pomaga w kompletowaniu niezbędnych dokumentów oraz dokumentacji technologicznych.

Kolejną instytucją, która świadczy pomoc doradczą rolnikom, jest **Mazowiecka Izba Rolnicza**, która funkcjonuje poprzez swoich delegatów w postaci Rady Powiatowej w Zwoleniu. Pomoc świadczy w zakresie:

- opiniowania i wnioskowania rozwiązań prawno-legislacyjnych, które dotyczą rozwoju rolnictwa,
- przeprowadzenia analizy sytuacji rynkowej i dochodowej rodzin wiejskich,
- doradztwa w zakresie działalności rolniczej wiejskiego gospodarstwa domowego oraz uzyskiwania przez rolników dodatkowych dochodów,
- podnoszenia kwalifikacji osób zatrudnionych w rolnictwie,
- kształtowania świadomości ekologicznej producentów rolnych,
- inicjowania działań mających na celu powoływanie i wspieranie zrzeszeń i stowarzyszeń producentów rolnych,
- organizowania szkoleń z zakresu technologii produkcji, ekonomii oraz organizacji gospodarstw ekologicznych i agroturystycznych.

Inną instytucją jest **Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa Oddział Regionalny w Zwoleniu**, która wspiera działania służące rozwojowi rolnictwa i obszarów wiejskich. Agencja zajmuje się wdrażaniem instrumentów współfinansowanych z budżetu Unii Europejskiej oraz udziela pomocy ze środków krajowych. Zlecenie zadań ARiMR oraz nadzór nad ich realizacją znajduje się w gestii Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Agencja dokonuje transferów finansowych dla większości działań w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) i Funduszy Strukturalnych. W ramach pomocy krajowej, ARiMR dopłaca do oprocentowania kredytów bankowych, udziela gwarancji, poręczeń oraz pożyczek. ARiMR udziela pomocy finansowej na następujące działania:

- renty strukturalne;
- wspieranie gospodarstw niskotowarowych;
- wspieranie działalności rolniczej na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW);
- wspieranie przedsięwzięć rolno-środowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt;
- zalesianie gruntów rolnych;
- dostosowanie gospodarstw rolnych do standardów Unii Europejskiej;
- wsparcie grup producentów rolnych;
- pomoc techniczna dla efektywnego wdrożenia PROW;
- uzupełnienie płatności bezpośrednich.

4.2. Charakterystyka podmiotów gospodarczych

Na obszarze gminy funkcjonuje 231 podmiotów gospodarczych. Większość z nich to podmioty działające w sektorze handlowym, usługowym, budownictwa i transportu. Do najczęściej zarejestrowanych o profilu spożywczo – przemysłowym.

Spośród podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy do największych należą:

- Zakład Mięсны w Załazach, w którym znajduje się nowoczesna ubojnia zwierząt hodowlanych,
- w miejscowości Pająków działa Przetwórnia Owocowo-Warzywna "KROKUS" przetwarzająca owoce, warzywa i grzyby,
- IMPRESSJA w Załazach – Pracownia strojów ślubnych i komunijnych,
- FOL-RUD w Rudzie działa duży młyn rodzinny jeden z nielicznych na Mazowszu,
- Stacja Paliw BP w Zamościu Starym,
- Firma Transportowa „Logistic – 2000” w Załazach,
- Star-Maz – Dariusz Dusiński - Lucimia

Handlem artykułami spożywczymi zajmują się prywatne podmioty gospodarcze oraz Gminna Spółdzielnia "Samopomoc Chłopska" w Przyłęku. Zajmuje się ona również skupem płodów rolnych, owoców i warzyw oraz zaopatruje ludność w pieczywo z własnej piekarni.

Tabela 6. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON według sekcji PKD w 2006 r.

Wyszczególnienie	Liczba podmiotów
Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo	19
Działalność produkcyjna	0
Budownictwo	37
Handel i naprawy	78
Hotele i restauracje	6
Transport i łączność	22
Obsługa nieruchomości i firm	9
Administracja publiczna, obowiązkowe ubezpieczenia zdrowotne i społeczne	11
Edukacja	11
Ochrona zdrowia i opieka społeczna	3
Pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna	15
Razem	231

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUSu

5. SFERA SPOŁECZNA

5.1. Sytuacja demograficzna

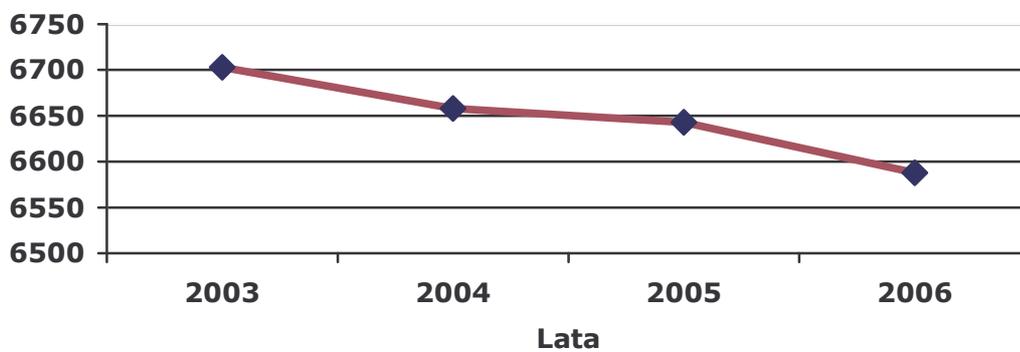
Gminę Przyłęk obecnie zamieszkuje 6588 osoby (stan na 31.12.2006 r.) co stanowi 17,3% ogólnej liczby ludności powiatu zwoleńskiego. Od roku 2003 zauważalny jest stopniowy spadek liczby ludności na obszarze gminy.

Tabela 7. Liczba ludności w latach 2003 – 2006 na terenie gminy Przyłęk

Rok	2003	2004	2005	2006
Liczba ludności	6703	6658	6643	6588

Źródło: dane uzyskane z GUSu

Liczba ludności w latach 2003-2006 na terenie gminy Przyłęk

Na strukturę demograficzną gminy znacząco wpływają ruch ludności i przyrost naturalny. Są one podstawowymi czynnikami warunkującymi liczebność populacji. Migracje modyfikują oddziaływanie przyrostu naturalnego na liczbę ludności oraz silnie wpływają na jej rozmieszczenie głównie w relacjach miasto – wieś.

Na obszarze gminy w 2006 roku zaobserwowano ujemne saldo migracji.

Tabela 8. Ruch ludności na terenie gminy Przyłęk w 2006 roku

	Gmina
zameldowania	59
wymeldowania	94
Saldo migracji	-35

Źródło: Dane uzyskane z GUSu

Tabela 9. Przyrost naturalny na terenie gminy Przyłęk w 2006 roku

	Gmina
urodzenia	60
zgony	80
Przyrost naturalny	-20

Źródło: Dane uzyskane z GUSu

W 2006 roku wskaźnik urodzeń żywych na 1000 osób wynosił 9,1, a zgonów – 12,1. Przyrost naturalny niestety miał postać ujemną i wynosił -3‰ na 1000 osób.

Wskaźnik gęstości zaludnienia na obszarze gminy wynosi około 50 os/km². Dla porównania wskaźnik ten dla subregionu radomskiego wynosi około 104 os/km², a dla województwa mazowieckiego – około 145 os/km².

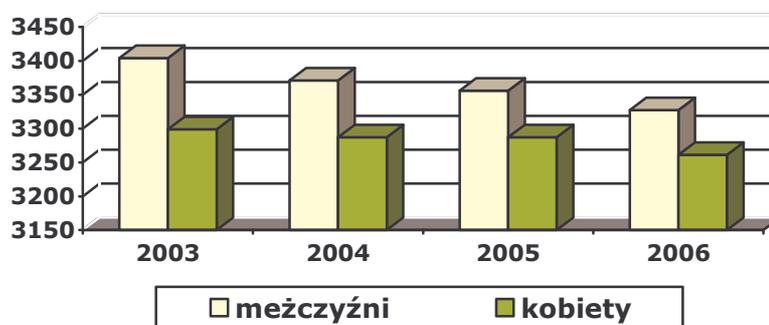
Struktura płci na terenie omawianej gminy jest względnie symetryczna przy niewielkiej nadwyżce liczby mężczyzn. Wskaźnik feminizacji oscyluje aktualnie wokół wartości 97,5/100.

Tabela 10. Struktura płci ludności gminy Przyłęk w latach 2003 - 2006

Rok	Mężczyźni	Kobiety	Liczba kobiet przypadających na 100 mężczyzn
2003	3404	3299	96,9
2004	3371	3287	97,5
2005	3356	3287	97,9
2006	3327	3261	98

Źródło: Dane uzyskane z GUSu

Struktura płci ludności gminy Przyłęk w latach 2003-2006

W strukturze wiekowej ludności gminy obserwuje się duży udział ludności w wieku produkcyjnym – 57,6% i zdecydowanie mniejszy odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym – 20,2%. Niewiele mniejsza jest wartość procentowa ludności w wieku przedprodukcyjnym – 22,2%. Wysokość procentowa ludności w wieku produkcyjnym jest korzystna głównie ze względów ekonomicznych. Rokrocznie maleje liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym.

Tabela 11. Struktura wieku w gminie Przyłęk na tle woj. mazowieckiego

Wyszczególnienie	Wiek przedprodukcyjny	Wiek produkcyjny	Wiek poprodukcyjny
Gmina Przyłęk	22,2%	57,6%	20,2%
woj. mazowieckie	19,4%	63,7%	16,9%

Źródło: opracowanie i wyliczenie własne na podstawie danych z GUSu

Struktura wiekowa (wiek przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny) ma istotny wpływ na szereg sfer życia, a także na zakres działań i zadań, które bezpośrednio przypisuje się władzom samorządowym. Do najważniejszych dziedzin należą: oświata, gospodarka, polityka zatrudnienia, rynek pracy, polityka społeczna.

Uwarunkowania demograficzne to podstawowy instrument do przeprowadzenia modyfikacji kierunków rozwojowych gminy Przyłęk. Temu służyć ma podnoszenie świadomości i kwalifikacji ludności wobec wymagań gospodarki rynkowej.

5.2. Bezrobocie

Bezrobocie jest zjawiskiem społecznym, polegającym na tym, że część ludzi zdolnych do pracy i deklarujących chęć jej podjęcia nie znajduje faktycznego zatrudnienia z różnych powodów.

Liczba bezrobotnych osób na obszarze gminy na koniec lipca 2007 roku wynosiła 428 w tym 241 kobiet. W lipcu 2007 roku Powiatowy Urząd Pracy w Zwoleniu dysponował 52 ofertami pracy dla całego powiatu zwoleńskiego.

Tabela 12. Bezrobocie w gminie Przyłęk na koniec lipca 2007r.

	Liczba bezrobotnych		Bezrobotni z prawem do zasiłku	
	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety
Gmina Przyłęk	428	241	18	7

Źródło: dane uzyskane z Powiatowego Urzędu Pracy w Zwoleniu

W dniu 01.02.2006 r. Powiatowy Urząd Pracy w Zwoleniu przystąpił do realizacji projektu finansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich:

- Aktywny start zawodowy – Działanie 1.2a „Perspektywy dla młodzieży”,
- Powrót do aktywności zawodowej – Działanie 1.3a „Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia”.

W ramach Działania 1.2 "Aktywny start zawodowy" wsparciem objętych zostało 139 osób. Młodzież do 25 roku życia uczestniczyła w zajęciach grupowych "Samodzielność w poszukiwaniu pierwszej pracy", podczas których zdobyła wiedzę o lokalnym rynku pracy i sposobie poruszania się po nim. Wszystkie osoby zostały objęte poradnictwem zawodowym oraz pośrednictwem pracy. W ramach tego Działania 113 osób zostało skierowanych na staż, 3 osoby uzyskały dotację na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej, 23 osoby zostały skierowane na szkolenia.

Działaniem 1.3 Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia pod nazwą "Powrót do aktywności zawodowej" wsparciem zostało objętym 115 osób. W tej grupie Urząd aktywizował osoby powyżej 25 roku życia. Wszystkie osoby uczestniczyły w zajęciach grupowych "Jak zacząć od nowa" oraz zostały objęte poradnictwem zawodowym i pośrednictwem pracy. Dzięki temu Działaniu 38 osób skorzystało z subsydiowanego zatrudnienia - prace interwencyjne, 77 osoby uczestniczyło w szkoleniach grupowych i indywidualnych, 13 osób skorzystało z jednorazowych środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej.

Projekt finansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach SPO RZL Działanie 1.2 będzie kontynuowany do 31.12.2007 roku, a Działanie 1.3 zostało zakończone 30.06.2007 roku.

W celu przeciwdziałania bezrobociu i tworzenia nowych obszarów aktywności gospodarczej znaczącą rolę oprócz Urzędu Pracy odgrywają różne organizacje i stowarzyszenia, które realizują projekty nastawione na pomoc nowopowstającym firmom. Taki projekt obecnie realizuje Towarzystwo ALTUM z Radomia pod tytułem „Przedsiębiorca to Ja” w ramach programu ZPORR, Działanie 2.5 Promocja Przedsiębiorczości. Projekt ten swoim zasięgiem obejmuje również powiat zwoleński i będzie realizowany do 31.05.2008 r.

Cel bezpośredni projektu to aktywne wspieranie zatrudnienia, poprzez stymulowanie powstawania nowych mikroprzedsiębiorstw zamierzających działać w sektorach nietradycyjnych oraz zapewnienie nowo zarejestrowanym mikroprzedsiębiorcom pomocy w wykorzystaniu dostępnych instrumentów wsparcia. Działanie jest ukierunkowane głównie na zapewnienie osobom zakładającym własną działalność gospodarczą bezpośredniego, kompleksowego wsparcia mającego im pomóc w pokonaniu barier utrudniających rozpoczęcie działalności.

Odbiorcami wsparcia w ramach tego działania są głównie osoby fizyczne, nie zarejestrowane jako bezrobotne, zamierzające rozpocząć działalność gospodarczą, które nie były do tej pory właścicielami przedsiębiorstwa i po raz pierwszy rozpoczynają prowadzenie działalności gospodarczej oraz osoby, które założyły działalność gospodarczą (mikroprzedsiębiorstwo) w trakcie korzystania ze wsparcia doradczo-szkoleniowego w ramach działania 2.5 ZPORR, jednakże nie dłużej niż 3 lata od momentu zarejestrowania tej działalności.

Pomoc publiczna może być udzielona Beneficjentowi Ostatecznemu na:

- jednorazową dotację inwestycyjną w wysokości maksymalnej 20 000 zł, ale Beneficjent musi posiadać wkład własny w wysokości 6000 zł,
- wsparcie pomostowe – bezpośrednia i bezzwrotna pomoc kapitałowa wspomagająca „przetwanie” mikroprzedsiębiorcy do momentu uzyskania przez niego płynności finansowej. Przysługuje tylko przez pierwsze 6 miesięcy działalności w postaci comiesięcznej dotacji w wys. 700 zł na ZUS,
- uczestnictwo w przedsięwzięciach służących rozprzestrzenianiu dobrych praktyk i metod rozwoju,
- uczestnictwo w przedsięwzięciach grupowych o charakterze szkoleniowym,
- zapewnienie opieki indywidualnego doradcy,
- specjalistyczne usługi szkoleniowo-doradcze umożliwiające nabywanie umiejętności niezbędnych dla prowadzenia działalności gospodarczej i służące podnoszeniu kwalifikacji zawodowych.

5.3. Warunki mieszkaniowe

W gminie Przyłęk w 2006 roku ogół zasobów mieszkaniowych wynosił 1901 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 152602 m², a średnia powierzchnia na 1 mieszkanie wynosiła 80,3 m² (w przeliczeniu na 1 osobę przypadało 23.5 m²). Łączna liczba izb zajmowanych przez mieszkańców wynosiła 6535. Na jedno mieszkanie przypada około 4 osoby.

Tabela 13. Zasoby mieszkaniowe w gminie Przyłęk

Zasoby mieszkaniowe wg form własności		
mieszkania	miesz.	1 901
izby	izba	6 535
powierzchnia użytkowa mieszkań	m ²	152 602
zasoby gminy (komunalne)		
mieszkania	miesz.	15
izby	izba	43
powierzchnia użytkowa mieszkań	m ²	743
zasoby osób fizycznych		
mieszkania	miesz.	1 876
izby	izba	6 455
powierzchnia użytkowa mieszkań	m ²	151 057
Zasoby zakładów pracy		
mieszkania	miesz.	8
izby	izba	24
powierzchnia użytkowa mieszkań	m ²	387
Zasoby pozostałych podmiotów		
mieszkania	mieszk.	2
izby	izba	13
Powierzchnia użytkowa mieszkań	m ²	415
Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne ogółem		
wodociąg	miesz.	1 222
ustęp splukiwany	miesz.	815
łazienka	miesz.	877
centralne ogrzewanie	miesz.	827
gaz sieciowy	miesz.	0

Źródło: Dane z GUSu z 2006r.

Aktualnie istniejącą sytuację mieszkaniową cechują:

- brak mieszkań socjalnych,
- brak sieci kanalizacyjnej i gazowej,
- umiarkowane różnice w standardzie mieszkań,
- dobra sytuacja pod względem standardu podłączenia mieszkań w sieć wodociągową,
- brak udziału budownictwa komunalnego w nowo powstałych mieszkaniach.

5.4. Bezpieczeństwo publiczne

Straż Pożarna

Na obszarze gminy Przyłęk funkcjonuje 10 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych w: Przyłęk, Grabowie nad Wisłą, Łaguszowie, Łagowie, Ignacowie, Mszadli Nowej, Mszadli Starej, Zamościu Starym, Ławeczku Starym, Załazach. Trzy jednostki OSP należą do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego: OSP Łagów, OSP Grabów nad Wisłą, OSP Mszadla Nowa. Wszystkie jednostki OSP wyposażone są w niezbędny system alarmowania oraz posiadają swoje strażnice, z wyjątkiem OSP w Ławeczku Starym, która mieści się w murowanych garażach po Kółku Rolniczym, OSP w Załazach i OSP w Przyłęk, która dysponuje lokalem garażowym przy budynku Urzędu Gminy. W najbliższych latach planuje się dla niej budowę strażnicy.

Stan wyposażenia jednostek OSP włączonych do KSRG:

1. OSP Grabów nad Wisłą:

- samochód ratowniczo-gaśniczy typu GBA 2,2/16 oraz GBAM 2/8+8,
- motopompa szlamowa Gorman,
- piła do betonu i stali Sthil,
- pilarka do drewna Husqvarna 51,
- specjalistyczny sprzęt do ratownictwa medycznego bez butli tlenowej,
- wąż tłoczony W 52 i W 75 oraz wąż ssący W110,
- drabiny nasadowe,
- prądnice TURBO i PW 52,
- motopompa pływająca Honda.

2. OSP Łągów:

- samochód ratowniczo-gaśniczy typu GBM 2,5/8 oraz typu GBM 4,5/8,
- motopompa pływająca Honda,
- piła do betonu i stali Sthil,
- pilarka do drewna typu Sthil MS-290,
- specjalistyczny sprzęt do ratownictwa medycznego bez butli tlenowej,
- wąż tłoczony W 25 i W 75 oraz wąż ssący W 110,
- aparat powietrzny podciśnieniowy,
- prądnice TURBO, W 52 i W 75.

3. OSP Mszadla Nowa:

- samochód ratowniczo – gaśniczy typu GBA 2,6/16 oraz typu GBAM 2/8+8,
- motopompa pływająca Honda,
- piła do betonu i stali Sthil,
- pilarka do drewna Sthil MS-290,
- specjalistyczny sprzęt do ratownictwa medycznego bez butli tlenowej,
- wąż tłoczony typu W 25, W 52, W 75 oraz wąż ssący typu W 110,
- drabiny nasadowe,
- prądnice Turbo i W 52.

Warunki lokalowe i stan wyposażenia jednostek OSP na terenie gminy nie jest zadowalający. Brakuje podstawowego sprzętu do ratowania mienia i życia mieszkańców gminy. Lepiej wyposażone są te jednostki OSP, które zostały włączone do KSRG. Wszystkie jednostki wyposażone są w systemy łączności w postaci syren.

W ubiegłym roku w gminie zaistniało 104 zdarzenia, a w całym powiecie zwoleńskim – 288. Jest to o 50 zdarzeń więcej niż w roku 2005 roku. Można rzec na podstawie tej statystyki, że poczucie bezpieczeństwa przeciepózarowego ulega zmniejszeniu. Wynika to głównie ze zwiększonej ilości miejscowych zagrożeń, które występują na tym obszarze. Natomiast do początku października odnotowano 49 zdarzeń w tym 9 pożarów, a w całym powiecie zwoleńskim 370 zdarzeń.

Tabela 14. Ilość zdarzeń na terenie gminy Przyłęk w latach 2006-2007

Jednostka	Pożary		Miejscowe zagrożenia		Alarmy fałszywe		Ogółem zdarzenia	
	2006*	2007	2006*	2007	2006*	2007	2006*	2007
gmina Przyłęk	25	9	70	39	3	1	98	49
powiat zwoleński	112	59	342	298	12	13	466	370

Zródło: dane uzyskane z Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Zwoleniu

*dane z równorzędnego okresu

Policja

W gminie Przyłęk od 2007 roku znajduje się Posterunek Policji.

Do tego czasu (od 2003 roku) w Gminie Przyłęk funkcjonował Rewir Dzielnicowy (składający się z dwóch dzielnicowych) podległy Komendzie Powiatowej Policji w Zwoleniu. Do obowiązków zespołu dzielnicowych należało rozpoznawanie zagrożeń, współpraca z mieszkańcami, załatwianie spraw z zakresu porządku i bezpieczeństwa publicznego.

Na terenie gminy Przyłęk w strukturze popełnianych przestępstw, zdecydowanie dominują przestępstwa przeciwko mieniu (kradzieże z włamaniem) oraz bójki i pobicia.

Do kolizji drogowych najczęściej dochodzi w miejscowościach Babin i Grabów. Głównymi przyczynami zdarzeń drogowych są: nieprawidłowe wyprzedzanie i omijanie, przekraczanie prędkości, nieustępowanie pierwszeństwa przejazdu, nietrzeźwość kierowców i pieszych.

Utworzenie Posterunku Policji w Przyłęku przyczyni się do większej wykrywalności przestępstw oraz szybszej i skuteczniejszej interwencji policji na terenie gminy.

5.5. Pomoc społeczna

Instytucją realizującą zadania z zakresu pomocy i polityki społecznej jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej z siedzibą w Przyłęku. Udziela on pomocy w formie zasiłków stałych, okresowych i celowych, usług specjalistycznych i opiekuńczych oraz dożywiania dzieci w szkołach. Z tych i innych form pomocy w pierwszym półroczu 2007r. skorzystało aż 497 rodzin (tj. 2057 osób).

Tabela 15. Liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną w gminie Przyłęk w I półroczu 2007r.

Wyszczególnienie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i zadań własnych (bez względu na ich rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania)	497	2057
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych (bez względu na ich rodzaj, formę, liczbę)	19	28

Źródło: Dane uzyskane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Przyłęku

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej, ustawy o dodatkach mieszkaniowych, ustawy o świadczeniach rodzinnych, a także ustawy o zaliczce alimentacyjnej i postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych.

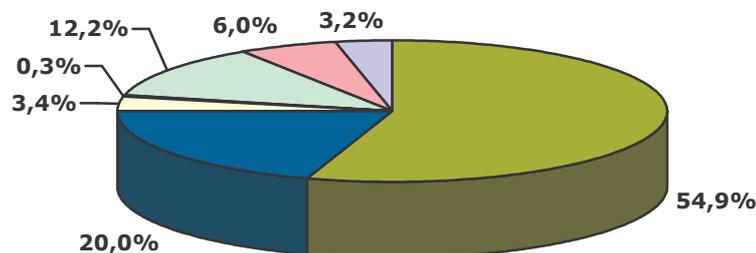
Pomoc udzielana jest osobom i ich rodzinom w szczególności z powodu ubóstwa, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej i ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, alkoholizmu, narkomanii, zdarzeń losowych, bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczy i w prowadzeniu gospodarstwa domowego, braku umiejętności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu placówki opiekuńczo - wychowawczej, trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego.

Tabela 16. Powody przyznania pomocy w I półroczu 2007 roku

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
ubóstwo	357	1417
bezrobocie	130	563
bezdolność	22	46
długotrwała lub ciężka choroba	2	2
bezradność w sprawach opiekuńczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem	79	419
rodziny wielodzietne	39	272
rodziny niepełne	21	8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Przyłęku

Powody przyznania pomocy w I półroczu 2007r.

■ ubóstwo	■ bezrobocie
■ bezdolność	■ ciężka choroba
■ bezradność w sprawach opiekuńczych	■ rodziny wielodzietne
■ rodziny niepełne	

Znaczącą formą pomocy są świadczenia celowe, przyznawane jednorazowo na pokrycie podstawowych potrzeb bytowych. Na udzielanie pomocy (na świadczenia i zasiłki) w I półroczu 2007r. wydatkowano łącznie na terenie gminy 999 574 zł. Środki te przeznaczone były między innymi na:

- koszty świadczeń zdrowotnych,
- odzież,
- posiłki,
- pokrycie wydatków powstałych w wyniku zajścia zdarzenia losowego,
- żywność,
- opał,
- usługi opiekuńcze,
- koszty pogrzebu,
- koszty związane z pobytem w Domu Pomocy Społecznej.

Znaczną część klientów tutejszego Ośrodka stanowią rodziny dotknięte przede wszystkim ubóstwem oraz bezrobociem. Taka sytuacja ujawnia się również w trudnościach prowadzenia gospodarstwa domowego. W tej grupie osób występują konflikty, ubóstwo wynikające z niezaradności życiowej, z zaburzeń więzi rodzinnych między małżonkami lub dziećmi, przemocy domowej. Do bezradności rodziny prowadzą w większości przypadków długotrwałe: bezrobocie, alkoholizm, mała aktywność zawodowa i społeczna.

W gminie Przyłęk zamieszkuje 148 osób niepełnosprawnych o różnym stopniu niepełnosprawności, w tym poruszających się na wózkach około 20-30 osób. Z uwagi na dość liczną grupę osób potrzebujących pomocy w zakresie terapii zajęciowej istnieje potrzeba stworzenia w gminie ośrodka przeznaczonego dla potrzeb niepełnosprawnych.

5.6. Opieka zdrowotna

Fundamentalnym celem podstawowej opieki zdrowotnej jest poprawa i zachowanie stanu zdrowia społeczności lokalnej, która zamieszkuje dany obszar.

Na obszarze gminy Przyłęk opieką zdrowotną zajmuje się Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Przyłęku. Środki na działalność SPZOZ pochodzą ze sprzedaży usług, które refundowane są z Narodowego Funduszu Zdrowia.

Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Przyłęku świadczy swoje usługi w oparciu o jednostki organizacyjne – Ośrodek Zdrowia w Przyłęku i Ośrodek Zdrowia w Załazach, w następujących zakresach:

- podstawowa opieka zdrowotna,
- stomatologia,
- psychiatria:
  - poradnia specjalistyczna „Uzależnień od alkoholu”,
- higiena szkolna,
- ginekologia i położnictwo,
- medycyna ogólna/rodzinna:
  - medycyna ogólna,
  - medycyna rodzinna,
  - medycyna szkolna,
  - pielęgniarstwo i położnictwo środowiskowe,
  - pielęgniarstwo środowiskowe i rodzinne,
- radiologia.

Wyżej wymienione usługi medyczne obejmują poniższe schorzenia:

- choroby krwi i narządów krwiotwórczych oraz choroby autoimmunologiczne,
- choroby ucha i wyrostka sutkowatego,
- choroby układu krążenia,
- choroby układu moczowo-płciowego,
- choroby układu oddechowego,
- choroby układu trawiennego,
- choroby zakaźne i pasożytnicze,
- ciąża, poród i połóg,
- zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania,
- zaburzenia wydzielania wewnętrznego, stanu odżywienia i przemiany metabolicznej.

W obu ośrodkach zdrowia funkcjonują Punkty Badań Laboratoryjnych. Ośrodki Zdrowia wyposażone są w aparaturę do wykonywania badań EKG oraz nowoczesną aparaturę w gabinetach stomatologicznych. Aparat USG znajduje się w Ośrodku Zdrowia w Przyłęku.

Na terenie gminy znajduje się apteka typu „A” w budynku Ośrodka Zdrowia w Przyłęku. SPZOZ Gminy Przyłęk sprawuje opiekę medyczną nad 5111 osobami. Opieką w zakresie higieny szkolnej objętych jest 1114 dzieci.

W Ośrodku Zdrowia w Przyłęku zatrudniony jest lekarz stomatolog, pediatra (specjalista neonatolog), neurolog (specjalista epidemiologii i ochrony zdrowia), ginekolog oraz cztery pielęgniarki dyplomowane. Natomiast pracownikami Ośrodka Zdrowia w Załazach są: lekarz specjalista medycyny rodzinnej, doktor nauk medycznych specjalista ginekolog-położnik, lekarz chorób wewnętrznych (upoważniony do przeprowadzania badań profilaktycznych), lekarz stomatolog, pomoc stomatologiczna, lekarz pediatra i neurolog oraz dwie pielęgniarki dyplomowane.

5.7. Oświata i wychowanie

Na obszarze gminy funkcjonuje 6 placówek oświatowych publicznych na szczeblu podstawowym i gimnazjalnym.

- Publiczna Szkoła Podstawowa w Babinie
  - liczba miejsc w szkole – 240
  - liczba nauczycieli – 20
  - liczba sal lekcyjnych - 9
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Łaguszowie
  - liczba miejsc w szkole – 140+25 „0”
  - liczba nauczycieli – 13
  - liczba sal lekcyjnych - 9
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Mszadli Starej
  - liczba miejsc w szkole – 100+18 „0”
  - liczba nauczycieli – 10 (cały etat), 1 (niepełny etat), 2 (dopełnia etat w innej szkole)
  - liczba sal lekcyjnych - 7
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Grabowie nad Wisłą
  - liczba miejsc w szkole – 160
  - liczba nauczycieli – 12
  - liczba sal lekcyjnych - 9
- Publiczne Gimnazjum w Przyłęku
  - liczba miejsc w szkole – 280
  - liczba nauczycieli – 20
  - liczba sal lekcyjnych - 13
- Publiczne Gimnazjum w Wólce Zamojskiej
  - liczba miejsc w szkole – 164
  - liczba nauczycieli – 13
  - liczba sal lekcyjnych – 7.

Na terenie gminy nie funkcjonuje żadna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, ani państwowe czy rodzinne domy dziecka.

W ocenie Administracji Oświaty w gminie nie występują problemy odnośnie dowozu dzieci do szkół. Ogólna liczba uczniów dowożonych do wyżej wymienionych szkół wynosi ponad 700 osoby. Dojazd uczniów do szkół jest realizowany poprzez autobus szkolny (1 sztuka) oraz autobusy przewoźnika zewnętrznego (4 sztuki).

W roku szkolnym 2006/2007 naukę pobierało w wyżej wymienionych placówkach oświatowych 826 uczniów (w tym w szkołach podstawowych – 465 uczniów, gimnazjach – 290 uczniów, a w klasach „0” - 71 sześciolatków). Liczba absolwentów tych placówek, którzy ukończyli je w 2007r. wynosiła 185 uczniów.

Na jednego nauczyciela przypada średnio 9 uczniów. Średnia liczebność klas w szkołach podstawowych wynosi 13,67, a w gimnazjach – 14,5.

Wszystkie placówki oświatowe na obszarze gminy wyposażone są w sale informatyczne, ale jedynie szkoły gimnazjalne posiadają dostęp do internetu dzięki akcji pod nazwą „Pracownia internetowa w każdym gimnazjum”.

Nie wszystkie placówki szkolne w gminie wyposażone są w sale gimnastyczne. Jej deficyt bardzo odczuwalny jest w Publicznym Gimnazjum w Wólce Zamojskiej, Publicznej Szkole Państwowej w Babinie, Publicznej Szkole Podstawowej w Grabowie nad Wisłą, Publicznej Szkole Podstawowej w Łaguszowie, Publicznej Szkole Podstawowej w Mszadli Starej. Jedyna pełnowymiarowa sala gimnastyczna znajduje się przy Publicznym Gimnazjum w Przyłęku.

Ogólny stan techniczny wyżej wymienionych placówek szkolnych można ocenić jako dobry, aczkolwiek całych czas przeprowadzane są modernizacje, termomodernizacje i remonty tych budynków. W najbliższym czasie planuje się budowę sali gimnastycznej przy PSP w Babinie i PG w Wólce Zamojskiej.

Udzielanie uczniom pomocy materialnej o charakterze socjalnym stanowi zadanie własne gminy, na realizację którego gmina otrzymuje dofinansowanie z budżetu państwa w formie dotacji celowej.

Przepisy ustawy zobowiązują gminy do przygotowania regulaminów przyznawania pomocy materialnej dla uczniów, których celem jest optymalizacja wykorzystania środków finansowych przeznaczonych na pomoc materialną oraz udzielanie pomocy edukacyjnej uczniom najbardziej potrzebującym takiego wsparcia w danym środowisku lokalnym.

Formy pomocy materialnej dla uczniów z rodzin ubogich reguluje ustawa o systemie oświaty – rozdział 8a „Pomoc materialna dla uczniów”, który w sposób szczegółowy określa zasady udzielania pomocy materialnej dla uczniów. Pomoc ta może być udzielana w postaci stypendium i zasiłku szkolnego.

Jednym z mechanizmów ubiegania się o stypendium jest miesięczna wysokość dochodu na osobę w rodzinie ucznia, która nie może przekroczyć 351 zł., następnym mechanizmem jest wartość pomocy wahająca się od 51,20 zł. do 128 zł.

Stypendium szkolne może otrzymać uczeń znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej wynikającej z niskich dochodów na osobę w rodzinie, w szczególności, gdy w rodzinie występuje bezrobocie, niepełnosprawność, ciężka lub długotrwała choroba, wielodzietność, alkoholizm lub narkomania a także, gdy rodzina jest niepełna. Stypendium szkolne nie może zostać przeznaczone na wsparcie materialne rodzin w ich codziennej egzystencji, ale na pomoc uczniom

w dostępie do edukacji (wyrównywanie jego szans edukacyjnych). Pomoc ta ma charakter przedmiotowy nie zaś pieniężny. Polega na refundowaniu kosztów edukacyjnych poniesionych przez rodziców poprzez dostarczanie rachunków i faktur. Świadczenia pomocy materialnej o charakterze socjalnym są przyznawane na wniosek rodziców albo pełnoletniego ucznia, po zasięgnięciu opinii odpowiedniego dyrektora szkoły.

O zasiłek szkolny może się ubiegać uczeń, który „przejściowo” znajduje się w trudnej sytuacji materialnej spowodowanej zdarzeniem losowym. Zasiłek szkolny, może być przyznany w formie świadczenia pieniężnego na pokrycie wydatków związanych z procesem edukacyjnym lub w formie pomocy rzeczowej o charakterze edukacyjnym, tyle że tę formę uczeń może otrzymać raz lub kilka razy w roku. Wysokość tego zasiłku to pięciokrotność zasiłku rodzinnego.

5.8. Aktywność kulturalna, sportowa i społeczna

Aktywność kulturalna, sportowa i społeczna może przybierać różną postać. W tym zakresie wyróżnia się instytucje kultury, ośrodki sportu i rekreacji, muzea, stowarzyszenia, których funkcjonowanie ukierunkowane jest na działalność kulturową, społeczną i charytatywną, folklorystyczną.

W zakresie kultury, gmina Przyłęk realizuje swoje zadania poprzez działalność Gminnej Biblioteki Publicznej oraz placówek oświatowych. Organizowane są między innymi imprezy kombatantki oraz różnego rodzaju imprezy kulturalne np. dożynki.

O wychowanie intelektualne i oświatowe dzieci i młodzieży dba Gminna Biblioteka Publiczna w Przyłęku. Od początku istnienia placówka kompletowała księgozbiór obejmujący wszystkie dziedziny wiedzy, który przeznaczony jest dla szerokiego grona czytelników.

Gminna Biblioteka Publiczna w Przyłęku funkcjonuje również poprzez dwie swoje filie: w Grabowie nad Wisłą oraz Łagowie. W bibliotekach wyznaczone są miejsca na czytelnie, gdzie mieszkańcy mogą zapoznać się z nowościami zarówno prasowymi jak i wydawniczymi.

Księgozbiór biblioteki w Przyłęku liczy 12469 woluminów, w Grabowie nad Wisłą – 7707 woluminów, a w Łagowie – 7043 woluminów. Na koniec 2006 roku zarejestrowano łącznie we wszystkich filiach biblioteki publicznej 797 czytelników, którzy wypożyczyli 18550 woluminów, a z 3893 woluminów skorzystano na miejscu w czytelni.

Gminna Biblioteka Publiczna oraz jej filie prowadzą działalność z zakresu upowszechniania czytelnictwa, książki i promocji kultury. Wszystkie biblioteki posiadają dostęp do Internetu.

Na obszarze gminy Przyłęk funkcjonuje zespół taneczny i śpiewaczy „**Łaguszowianki**” działający przy **Koło Gospodyń Wiejskich** w Łaguszowie. Został on założony w 1962 roku. W ramach długoletniej działalności członkinie Koła organizowały liczne imprezy kulturalne i zabawy oraz brały udział w konkursach na najładniejszy ogródek, ogród warzywny, przetwory owocowo-warzywne. Niejednokrotnie Koło występowało w roli organizatora wycieczek m.in. do Warszawy. Członkinie rozszerzyły swoją działalność kulturalną o zespół śpiewaczy, który do tej pory jest zapraszany na różnego rodzaju imprezy, aby wzbogacić występy artystyczne. Zespół ludowy corocznie bierze udział w „Imieninach Pana Jana”, „Czarneńskich Spotkaniach Sobótkowych” i dożynkach

w Zwoleniu oraz w konkursach i przeglądach m.in. w Przeglądzie Kapel i Śpiewaków Ludowych w Przysusze.

Zespół ma bogaty repertuar pieśni dożynkowych, ludowych, sobótkowych, wielkanocnych, bożonarodzeniowych, zalotnych, miłosnych, weselnych, ballad i pieśni żałobnych oraz kolęd i pastorałek. Największe wrażenie na słuchających wywierają śpiewane wysokim tonem i z dużą ekspresją pieśni pogrzebowe i postne. Z pietyzmem odtwarza dawne zwyczaje i obrzędy, oddając autentyczną gwarą i rekwizytami dawne zachowania i momenty magiczne. Koło Gospodyń Wiejskich w Łaguszowie przez lata swojej działalności, aż po dziś dzień podejmuje różnorodne przedsięwzięcia: społeczne, gospodarcze i kulturalne. Dzięki istnieniu tak zacnego grona działaczy kulturowo-społecznych cząstka przeszłości ziemi przyłęckiej pozostanie w skarbnicy tamtejszej kultury.

Bardzo duży wpływ na rozwój kultury w gminie ma działalność placówek oświatowych, które poprzez realizację swoich statutowych działań stanowią wokół swojej siedziby miejscowe centra kulturalne.

Do ważnych wydarzeń kulturalnych należy zaliczyć czynny udział gminy w tworzeniu publikacji książkowych oraz opracowań dotyczących historii gminy i okolic. W 2005 roku wydano wydanie książkowe monografii gminy Przyłęk pod redakcją Mariana Kuś „**Przyłęk – nasza ziemia**”. Monografia ta spełnia rolę promującą walory gminy Przyłęk. Obecnie samorząd jest w trakcie opracowywania drugiego, poszerzonego wydania monografii gminy Przyłęk.

CZĘŚĆ II ANALIZA SWOT

Niezwykle ważnym elementem, niezbędnym do wypracowania i sformułowania Strategii Rozwoju Gminy, jest diagnoza prospektywna, ponieważ pozwala na ocenę aktualnego stanu gminy oraz wskazuje główne kierunki rozwoju i problemy, z jakimi borykają się władze gminy i społeczność lokalna.

Diagnoza prospektywna przyjmuje postać analizy uwarunkowań, szans i zagrożeń rozwoju gminy. Ocenia stan aktualnego rozwoju, ze zwróceniem szczególnej uwagi na te aspekty stanu istniejącego, które będą w przyszłości odgrywały zasadniczą rolę.

Gmina Przyłęk osiągnęła już pewien poziom rozwoju jako gmina przyjazna mieszkańcom, inwestorom oraz turystom. Poprawa, jaka nastąpiła w gminie, przejawia się lepszym stanem dróg gminnych, rozbudową sieci wodociągowej, tworzeniem warunków w celu przyciągnięcia zewnętrznych inwestorów. Atutem gminy jest to, iż chce ona nadal się rozwijać i doskonalić, aby w niedługim czasie osiągnąć wysoki poziom rozwoju i stać się konkurencyjną dla innych gmin.

Wykorzystanie potencjału istniejącego w gminie i w jej mieszkańcach zależy przede wszystkim od nich samych i od czynników zewnętrznych, które oddziałują na tę społeczność. Mogą one przybierać postać szans lub zagrożeń. W celu określenia mocnych i słabych stron gminy zastosowano analizę SWOT, która jest metodą do badania otoczenia gminy i jej wnętrza.

Analiza SWOT jest jedną z podstawowych technik analitycznych i metod analizy strategicznej, która identyfikuje kategorie słabych i mocnych stron oraz szans i zagrożeń w celu uporządkowania informacji o gminie. Zasadniczą jej intencją jest określenie aktualnej i perspektywicznej pozycji gminy oraz prognozy strategii postępowania. Pozwala rozpoznać problemy i bariery oraz potencjał rozwojowy, jakim charakteryzuje się jednostka terytorialna.

Mocne strony (Strengths)	- walory i uwarunkowania występujące wewnątrz gminy, które w sposób pozytywny wyróżniają ją w otoczeniu i spośród konkurencji,
Słabości (Weaknesses)	- uwarunkowania wewnętrzne oceniane negatywnie, niewykorzystane z uwagi na realizację celów,
Szanse (Opportunities)	- zjawiska i tendencje w otoczeniu, które odpowiednio wykorzystane staną się impulsem do rozwoju oraz osłabiają zagrożenia,
Zagrożenia (Threats)	- wszystkie czynniki zewnętrzne, które postrzegamy jako bariery dla rozwoju gminy, utrudnienia, dodatkowe koszty działania.

Atuty i słabości to pozytywne i niekorzystne zjawiska zachodzące wewnątrz gminy i w jej najbliższym otoczeniu, które mają charakter endogeniczny. Szanse i zagrożenia swoim zasięgiem obejmują zewnętrzne oddziaływania i uwarunkowania, które bezpośrednio wpływają na dalsze funkcjonowanie gminy Przyłęk. To, co może okazać się szansą a co zagrożeniem zależy przede wszystkim od posiadanego potencjału.

SFERA SPOŁECZNA

Mocne strony	Słabe strony
✓ zaangażowanie władz samorządowych gminy w sprawy jej mieszkańców, ✓ dobre wyposażenie sprzętowe jednostek OSP przynależnych do KSRG, ✓ prężnie i aktywnie działający zespół artystyczno-śpiewaczy „Łaguszowianki” z Łaguszowa, ✓ brak przeludnień w budynkach mieszkalnych, ✓ korzystna struktura demograficzna ludności gminy-duży udział ludności w wieku produkcyjnym, ✓ wspólne działania policji, PSP i OSP na rzecz bezpieczeństwa mieszkańców gminy, ✓ promocja czytelnictwa przez Gminną Bibliotekę Publiczną i jej filie, ✓ cenne pamiątki dziedzictwa kulturowego i historycznego, ✓ programy profilaktyczne do walki ze zjawiskiem alkoholizmu i narkomanii w gminie, ✓ wydanie monografii „Przyłęk nasza ziemia” – promująca walory gminy.	✓ niedostateczne wyposażenie lokale i sprzętowe jednostek OSP nie należących do KSRG, ✓ duże obciążenie budżetu gminy wydatkami na pomoc społeczną, ✓ wysoka stopa bezrobocia głównie w wieku produkcyjnym, ✓ deficyt miejsc pracy, ✓ migracja osób wykształconych i młodych z obszaru gminy do większych ośrodków miejskich, ✓ mała liczba zakładów usługowych, ✓ brak Gminnego Centrum Kultury, ✓ obiekty publiczne wymagające remontu i modernizacji, ✓ niewystarczająca liczba obiektów sportowych, ✓ niska aktywność społeczności lokalnej i brak chęci do działania, ✓ brak mieszkalnictwa socjalnego, ✓ duże rozproszenie i rozdrobnienie osadnictwa, ✓ brak szkół ponadgimnazjalnych, ✓ zły stan techniczny (niektórych) budynków szkolnych /konieczność termomodernizacji/, ✓ pogłębiający się proces starzenia wsi

SFERA GOSPODARCZA

Mocne strony	Słabe strony
✓ dogodne położenie komunikacyjne, ✓ korzystne warunki przyrodnicze, glebowe i ekonomiczne do produkcji zdrowej żywności, ✓ przychylność władz samorządowych dla podejmujących działalność gospodarczą i inwestorów tworzących miejsca pracy, ✓ rozwój drobnej przedsiębiorczości z sektora prywatnego, ✓ zasoby wykwalifikowanej kadry pracowniczej jako czynnik warunkujący rozwój gospodarczy, ✓ głębokie tradycje rolnicze, ✓ rozwijające się sadownictwo, ✓ inwestycje rolno – spożywcze, ✓ produkcja owoców i warzyw na terenie całej gminy, ✓ tereny nadające się pod inwestycje dla podmiotów gospodarczych z sektora MŚP, ✓ rozbudowująca się infrastruktura techniczna i drogowa do prowadzenia biznesu,	✓ postępujące starzenie się ludności wiejskiej, niechęć ludzi młodych do pracy w rolnictwie, ✓ rozdrobnienie gruntów, ✓ brak zakładów pracy, ✓ brak określonej specjalizacji w produkcji rolnej, ✓ brak napływu obcego kapitału, ✓ mała ilość punktów skupu płodów rolnych, ✓ małe zainteresowanie produkcją rolniczą metodami ekologicznymi, ✓ powolne wprowadzanie nowych technologii w sektorze rolnym, ✓ niedostatecznie rozwinięta sieć usług otoczenia biznesu, ✓ małe zainteresowanie zakładaniem gospodarstw agroturystycznych, ✓ mała atrakcyjność terenów pod inwestycje ze względu na odległość od metropolii i większych aglomeracji oraz niedostateczne wyposażenie w infrastrukturę techniczną, ✓ niedostateczna wiedza na temat pozyskiwania środków dla sektora MSP jak i sektora rolnego, ✓ mała liczba instytucji zrzeszających przedsiębiorców np. izba gospodarcza,

SFERA TECHNICZNA

Mocne strony	Słabe strony
✓ dobrze rozwinięta sieć dróg gminnych i powiatowych, ✓ dostęp do sieci elektroenergetycznych i telekomunikacyjnych, ✓ znaczna dynamika rozwoju transportu indywidualnego (samochody osobowe, ciężarowe), ✓ zwodociągowanie gminy (prawie w 100%),	✓ brak sieci gazowej i kanalizacyjnej na obszarze gminy, ✓ brak przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach wiejskich (rozproszona zabudowa), ✓ wzrost liczby środków transportu indywidualnego, który wpływa na wzrost skali zagrożeń bezpieczeństwa na drogach, ✓ zbyt mała częstotliwość kursów autobusów PKS, ✓ przestarzały stan techniczny sieci elektroenergetycznych (wiek linii napowietrznych i kablowych - 30 lat), ✓ brak chodników, ✓ słabo rozwinięta gospodarka ściekowa, ✓ brak parkingów, miejsc postojowych, ✓ miejscowe braki oświetlenia drogowego, ✓ zły stan techniczny dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych w odniesieniu do rosnącego ruchu samochodowego,

ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I TURYSTYKA

Mocne strony	Słabe strony
✓ niezagrożone środowisko przyrodnicze (brak większych zakładów przemysłowych), ✓ położenie gminy nad malowniczą i atrakcyjną doliną rzeki Plewki, Czerniawki i Zwolenki w pobliżu rzeki Wisły, ✓ rezerwat żółwia błotnego w miejscowości Andrzejów-Borowiec, ✓ przebiegający przez obszar gminy szlak żółwia i dinozaura, ✓ walory i bogactwo środowiska naturalnego sprzyjające rozwojowi turystyki, wypoczynkowi i rekreacji, ✓ atrakcyjne tereny dla turystyki pieszej i rowerowej, ✓ odnawianie i utrzymanie istniejącej zieleni wysokiej i niskiej, ✓ występowanie na terenie gminy licznych obszarów objętych ochroną, pomników przyrody, surowców mineralnych, użytków ekologicznych, ✓ możliwość współpracy w zakresie turystyki z sąsiednimi gminami, ✓ znaczna ilość obszarów leśnych, ✓ bogactwo flory i fauny oraz występowanie na terenie gminy obszarów objętych ochroną przyrody ✓ zbiornik retencyjny w Baryczce „Janowice”, ✓ dostęp do rzeki Wisły, ➤ przynależność gminy Przyłęk do Stowarzyszenia Lubelsko Mazowieckiej Grupy Działania na Rzecz Rozwoju Wsi, ✓ utworzenie Centrum Informacji Turystycznej,	✓ bardzo mała liczba gospodarstw agroturystycznych, ✓ bardzo uboga baza noclegowa, ✓ niedostateczna edukacja ekologiczna i świadomość społeczna dotycząca ochrony środowiska, ✓ brak właściwej infrastruktury turystycznej (pola namiotowe, ośrodki sportowo-wodne, parkingi, punkty gastronomiczne), ✓ „dzikie” wysypiska śmieci i problemy z zaśmiecaniem terenów przydrożnych i lasów, ✓ brak legalnego składowiska odpadów komunalnych, ✓ brak profesjonalnej oferty promocyjnej skutecznie rozszerzającej grono korzystających z usług turystyki i wypoczynku, ✓ powstawanie nowych „dzikich” wysypisk śmieci w lasach przy udziale „grzybiarzy” z zewnątrz, ✓ funkcjonująca mała oczyszczalnia ścieków, obsługująca tylko UG i ZOZ w Przyłęku,

Szanse

- członkostwo Polski w Unii Europejskiej, które stwarza możliwości pozyskania przez władze samorządowe, przedsiębiorców i rolników dofinansowania ze środków unijnych na różnego rodzaju inwestycje,
- większe doinwestowanie wsi,
- wzmocniona polityka państwa w zakresie ochrony środowiska,
- rozwój informatyzacji i telekomunikacji,
- rozbudowa i rozwój gospodarstw agroturystycznych stwarzające ludności wiejskiej dodatkowe miejsca pracy i dochody; wykorzystanie produkowanej w gospodarstwach zdrowej i ekologicznej żywności,
- możliwości zewnętrznego finansowania działań ukierunkowanych na rozwój zasobów ludzkich,
- promocja w celu zwiększenia atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej gminy przy wykorzystaniu walorów przyrodniczych i bogactwa kultury,
- nawiązanie współpracy partnerskiej z gminami i miastami państw członkowskich w celu promowania własnej gminy i wymiany doświadczeń w zakresie gospodarki i turystyki,
- stworzenie i doskonalenie systemu preferencji (np. ulgi podatkowe) dla nowych inwestorów, którzy zatrudniają coraz większą liczbę pracowników,
- nowy okres programowania 2007-2013 i napływ środków unijnych na wspieranie polityki regionalnej i sektora przedsiębiorczości,
- restrukturyzacja i modernizacja rolnictwa i wsparcie na upowszechnienie produkcji rolnej,
- wprowadzanie nowych rozwiązań technologicznych do produkcji rolnej,
- utworzenie grup producenckich oraz inkubatora przedsiębiorczości,

Zagrożenia

- brak stabilnej polityki państwa,
- niestabilna polityka prawna i podatkowa,
- niebezpieczeństwo niepełnego wykorzystania szans, jakie dają środki UE,
- skomplikowane procedury i wysokie wymagania instytucji pomocowych udzielających wsparcia finansowego,
- migracja ludzi młodych i wykształconych oraz fachowców do większych aglomeracji i za granicę – starzejąca się struktura ludności,
- pogłębiające się zróżnicowanie socjalne grup społecznych (znaczny przyrost liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej),
- konkurencja ze strony rolnictwa zachodnioeuropejskiego,
- drogie kredyty, trudny dostęp do kredytów preferencyjnych, co przekłada się na brak efektywnego systemu pożyczkowo-kredytowego,
- dynamicznie zmieniająca się polityka państwa odnośnie służby zdrowia,
- słaby wzrost dochodowości prowadzonej działalności gospodarczej uniemożliwia kumulowanie środków na inwestycje,
- wysokie koszty produkcji rolnej wpływające na nierentowność gospodarstw,
- ubożenie społeczeństwa (stagnacja, frustracje),
- niewystarczające środki przekazywane z budżetu państwa na zadania własne lub dodatkowo zlecone gminie na podstawie wprowadzonych aktów prawnych,
- duże koszty finansowe budownictwa mieszkalnego.

CZĘŚĆ III

KIERUNKI ROZWOJU GMINY PRZYŁĘK

W oparciu o przeprowadzoną powyżej analizę SWOT, która ma na celu uwydatnienie uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych, określono priorytetowe kierunki rozwoju gminy Przyłęk na najbliższe lata. Podobnie jak diagnoza prospektywna są podstawą do zdefiniowania celów strategicznych i zadań, przed realizacją których staną władze i społeczność lokalna.

1. Wyższy standard warunków bytowych mieszkańców

Jakość warunków bytowych mieszkańców gminy jest nieco zróżnicowana w poszczególnych jej rejonach. Usługi, które świadczone są na obszarze gminy, zaspokajają tylko podstawowe potrzeby społeczności lokalnej. Szerszy zakres usług dostępny jest w położonym o zaledwie kilkanaście kilometrów Zwoleniu (w mieście powiatowym). Mieszkańcy miejscowości położonych najbliżej ośrodka miejskiego posiadają dogodniejsze warunki bytowe w porównaniu do mieszkańców z terenów oddalonych. W związku z tym jednym z priorytetów dla władz samorządowych powinny być zaplanowane inwestycje nastawione na modernizację i remont dróg gminnych i powiatowych (przy współdziałaniu Powiatowego Zarządu Dróg w Zwoleniu) oraz dogodne połączenia komunikacyjne z większymi ośrodkami miejskimi.

Bardzo ważnym zadaniem inwestycyjnym dla władz samorządu gminnego w Przyłęku jest zaopatrzenie wszystkich mieszkańców w infrastrukturę techniczną, która zapewnia i gwarantuje wyższy standard życia. Do tych przedsięwzięć należy przede wszystkim budowa sieci kanalizacyjnej na terenie całej gminy oraz dokończenie budowy sieci wodociągowej. W przyszłości władze gminy powinny rozważyć możliwość budowy sieci gazowej i podłączenia do niej jak największej liczby mieszkańców. Taka inwestycja oczywiście wiąże się ze zmianą systemu grzewczego z węglowego na ekologiczny, co pozytywnie wpływa na środowisko naturalne.

Lepsza jakość życia i warunki bytowe mieszkańców nie wiążą się tylko z rozbudowaną infrastrukturą techniczną i wyposażeniem budynków mieszkalnych w instalację sanitarną, ale również z rozwojem gospodarczym gminy. Rozwój ekonomiczny gminy jest niezbędnym i podstawowym czynnikiem przysądającym o poprawie warunków bytowych. W dużym stopniu decyduje również o atrakcyjności gminy w oczach potencjalnych inwestorów zewnętrznych. Władze gminy i jej mieszkańcy w najbliższych latach muszą wspólnie pracować nad wzrostem gospodarczym, ponieważ prowadzi on do stopniowej likwidacji zjawiska bezrobocia poprzez popyt na wykształconych i wykwalifikowanych pracowników oraz inwestycje w zasoby ludzkie. W związku z tym mieszkańcy muszą ciągle podnosić własne kwalifikacje zawodowe by nie zostać wyeliminowanymi z rynku pracy.

O jakości życia społeczności lokalnej w gminie Przyłęk decyduje również dostępność do usług medycznych, poziom kultury i edukacji, a także możliwość aktywnego spędzania wolnego czasu w placówkach oraz instytucjach kultury i sportu. Na terenie gminy prowadzona jest przez ośrodki zdrowia profilaktyka zdrowotna i społeczna oraz programy profilaktyczne mające na uwadze „walkę” ze zjawiskiem alkoholizmu i narkomanii. Podstawowa opieka zdrowotna zaspo-

kaja podstawowe potrzeby mieszkańców poprzez udzielanie niektórych usług specjalistycznych.

Władze gminy dbają o wychowanie intelektualne i kulturalne dzieci i młodzieży poprzez działającą Gminną Bibliotekę Publiczną i jej filie. Ponadto odbywają się corocznie imprezy sportowe. Jednakże należałoby rozważyć kwestię poszerzenia bazy kulturowej o ośrodek kultury czy wybudowanie muszli koncertowej, gdzie odbywałyby się imprezy kameralne i masowe.

Im wyższy poziom intelektualny mieszkańców tym większe zaangażowanie w niwelowaniu i rozwiązywaniu problemów oraz aktywność w realizację zamierzonych zadań i działań zmierzających do rozwoju i zmiany wizerunku gminy. W takich sytuacjach bardzo ważnym instrumentem jest integracja społeczności, dla której priorytetem jest zmiana własnych warunków życia i rozwój swojej małej ojczyzny.

Wynika z tego potrzeba prowadzenia działań, które będą ukierunkowane na uaktywnienie społeczności lokalnej współdziałającej z władzami gminy. Działalność taka widoczna jest w Stowarzyszeniu lubelsko mazowieckiej grupy działania na rzecz rozwoju wsi, które prężnie funkcjonuje na terenie gmin województwa lubelskiego i mazowieckiego, do którego należy gmina Przyłęk. Jednak wynika potrzeba, aby działały również organizacje zrzeszające młodzież, przedsiębiorców czy producentów rolnych.

2. Rozwój turystyki, agroturystyki i rekreacji

Obszar całej gminy to unikalne bogactwo flory i fauny w dolinie rzeki Plewki, Czerniawki i Zwolenki, w pobliżu rzeki Wisły. Walory przyrodnicze i kulturowo-histeryczne mogą z pewnością przyczynić się do rozwoju turystyki i agroturystyki połączonej z wypoczynkiem i rekreacją.

Wypoczynkowi i rekreacji powinno służyć z pewnością wybudowanie ośrodków kultury i ośrodków sportu.

Gmina w najbliższym czasie powinna stać się doskonałym miejscem do wypoczynku rodzinnego, dzieci i młodzieży poprzez rozbudowaną sieć gospodarstw agroturystycznych. Są one oazą spokoju, ciszy, miejscem dla tych, którzy pragną wypocząć na łonie natury oraz uwielbiają piesze i rowerowe wycieczki wyznaczonymi szlakami.

Rozwój turystyki i tym samym agroturystyki przyczynia się niewątpliwie do tworzenia nowych miejsc pracy oraz do dodatkowej dochodowości mieszkańców gminy. Rozwój działalności agroturystycznej stwarza ludności wiejskiej dodatkowe zajęcia i wykorzystuje istniejące zasoby mieszkaniowe oraz produkowaną w tych gospodarstwach żywność o wysokiej jakości zdrowotnej.

Gospodarze, w celu opracowania bardziej atrakcyjnej oferty promującej ich gospodarstwa agroturystyczne uciekają się do różnych i ciekawych pomysłów np. jazda konna, ogniska z pieczeniem ziemniaka czy kulig zimą. Gospodarstwa agroturystyczne powinny przyjmować gości przez cały rok kalendarzowy. Dzięki takiej ciekawej ofercie każdy turysta może znaleźć coś ciekawego dla siebie i swojej rodziny. Turysta, który spędza wolny czas na wsi wśród zieleni może przypatrywać się pracy rolnika, korzystać ze świeżych owoców, warzyw i produktów mlecznych. Ponadto może pobierać naukę jazdy konnej, artystycznego rzemiosła, wypiekania chleba. Miłośnicy grzybów i ryb znajdą tu również coś ciekawego dla siebie.

Niezwykle ważnym instrumentem dla rozwoju agroturystyki w tym regionie jest oczywiście baza noclegowa o najwyższym standardzie i odpowiedniej infrastrukturze technicznej. Gospodarstwa oferując nocleg standardowy mogłyby również być wyposażone w pola namiotowe. Jest to idealne rozwiązanie dla ludzi młodych, którzy wyrażają chęć do wrażeń i chcą uciec od monotonii dnia codziennego. Atrakcją dla gości byłyby posiłki przygotowywane przez gospodynie z własnych produktów rolnych o wysokiej jakości zdrowotnej. W menu znajdowałyby się tradycyjne regionalne i lokalne potrawy, których oczywiście turyści nie mają okazji skosztować na co dzień.

W dzisiejszych czasach turysta coraz chętniej spędza wolny czas aktywnie. By zaspokoić wymagania gości właściciele gospodarstw agroturystycznych powinny iść w tym kierunku i zapewnić aktywny odpoczynek w postaci organizowanych wycieczek rowerowych i pieszych, łowiectwo, wędkowanie, jazdę konną. Wielce ciekawą, nowatorską ofertą są sporty ekstremalne, takie jak rowery motokrosowe lub paintball.

Aby wyżej wymienione działania były opłacalne i możliwe do realizacji potrzebna jest również bardzo dobra i skuteczna promocja gminy. W tym kierunku powinno działać utworzone Centrum Informacji Turystycznej, w którym można będzie otrzymać informacje o bazie noclegowej, gospodarstwach agroturystycznych, imprezach kulturalnych itp. Aktualnie zasadniczej wagi nabierają działania edukacyjne i doradcze, które przyczyniają się do profesjonalizacji świadczenia usług turystycznych.

3. Modernizacja i restrukturyzacja rolnictwa

Gmina Przyłęk jest gminą typowo rolniczą. Rolnictwo to wciąż podstawowa gałąź gospodarki w tym regionie. Warunki dla rozwoju rolnictwa w gminie są korzystne. Sprzyja temu dogodny mikroklimat, niezanieczyszczone środowisko (brak przemysłu) i dobrej jakości gleby bogate w składniki naturalne. Produkcja rolna poszerzona jest o chów zwierząt oraz o przetwórstwo rolno-spożywcze. Taka działalność gwarantuje opłacalność produkcji rolnej i zapewnia podstawowe utrzymanie rodziny rolnika.

Rolnictwo jednak wymaga ciągłej modernizacji i restrukturyzacji, które nastawione jest na wprowadzanie nowych i specjalistycznych technologii w produkcji rolnej oraz ekologicznych metod uprawy. Rolnicy powinni zrzeszać się w grupy producenckie i szukać zewnętrznych odbiorców na własne produkty rolne.

Niepokojącym jest zjawisko odchodzenia ludzi młodych z rolnictwa, z uwagi na niską opłacalność i niestabilną politykę państwa. Aby zapobiec temu zjawisku należy wprowadzić cykl szkoleń dla rolników mających na celu ukierunkowanie ich działalności oraz przedstawienie możliwości skorzystania z zewnętrznych źródeł dofinansowania.

4. Rozwój gospodarki i sektora przedsiębiorczości

W ostatnich latach zauważalny jest w gminie stopniowy wzrost rozwoju przedsiębiorczości w formie prywatnych działalności gospodarczych. Powstaje coraz więcej przedsiębiorstw, które tworzą nowe miejsca pracy i tym samym przyczyniają się do wzrostu ekonomicznego gminy i poprawy warunków materialnych mieszkańców.

Wzrost zainteresowania przedsiębiorczością dokonuje się przede wszystkim na drodze działań edukacyjnych, które należy skierować do całej społeczności gminnej, a przede wszystkim do dzieci i młodzieży. W związku z tym w placówkach oświatowych każdego szczebla wpisuje się do przedmiotów nauczania przedmiot pod nazwą „podstawy przedsiębiorczości”. Młodzi ludzie na takich zajęciach dowiadują się między innymi jak rozpocząć i prowadzić działalność gospodarczą oraz skutecznie inwestować.

W chwili obecnej funkcjonuje wiele programów, których celem jest ułatwienie rozpoczęcia działalności gospodarczej. Takie programy są organizowane przez urzędy pracy lub inne instytucje czy organizacje. W ramach tych programów udzielana jest pomoc doradcza, konsultingowa i finansowa. Dzięki temu założenie własnej firmy nie jest już aż tak trudne i skomplikowane.

Takie działania ułatwiające i propagujące rozwijanie przedsiębiorczości przyczyniają się przede wszystkim do powstawania nowych podmiotów gospodarczych, które w swojej działalności powinny ukierunkowywać się na współpracę z inwestorami zewnętrznymi z kraju i zagranicy.

CZĘŚĆ IV

MISJA I WIZJA ROZWOJU GMINY PRZYŁĘK

MISJA

Przestrzeń wiejska gminy Przyłęk oraz jej powiązania z układem zewnętrznym od wieków kształtowały jej wizerunek i kulturę. Układ przestrzenny, obyczaje, tradycje, historia dawnych mieszkańców są niezwykle i cennym dziedzictwem historyczno-kulturowym dla obecnej i przyszłej społeczności lokalnej. Te wszystkie znaczące wartości są przez nią chronione i pomnażane głównie po to, aby pamięć o nich nie zaginęła i aby budowały futurystyczny wizerunek gminy w następnych pokoleniach.

W trakcie formułowania strategii rozwoju, po uprzednim zdiagnozowaniu sytuacji aktualnej w gminie i wyznaczeniu atutów i zagrożeń, przystąpiono do zdefiniowania i określenia misji jako nadrzędnego kierunku rozwoju. Misja gminy jest uzasadnieniem sensu jej istnienia. Jest wynikiem całościowej refleksji nad perspektywą rozwoju gminy, nad głównymi kierunkami działania, wartościami oraz pożądanymi standardami. Jej określenie jest konieczne do wyznaczenia wizji rozwoju, celów strategicznych i zadań, które będą w kolejnych latach realizowane.

Misja rozwoju gminy ukazuje perspektywiczny obraz gminy w przeciągu kilkunastu lat oraz wskazuje kierunki dążeń jej mieszkańców i zadań dla władz samorządowych. To idea ujmująca główne i planowane kierunki działań strategicznych, których założenia muszą być zrealizowane. Formułowanie misji wymaga uprzedniego wyznaczenia roli i funkcji, jaką gmina pełni obecnie i jaką ma pełnić w przyszłości.

Fundamentalnym mottem misji ujętej w Strategii Rozwoju Gminy Przyłęk jest nakreślenie obrazu gminy w perspektywie do 2015 roku oraz profil dążeń i aspiracji jej mieszkańców.

Za cel nadrzędny gminy uznano:

**GMINA PRZYŁĘK NAJLEPSZYM MIEJSCEM NA INWESTYCJE
I ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI ROLNICZEJ, GWARANTUJĄCA
SWOIM MIESZKAŃCOM WYSOKI STANDARD ŻYCIA, OTWARTA DLA
PRZYBYSZÓW SPRAGNIONYCH BLISKOŚCI Z NATURĄ**

Tak sformułowana misja jest meritum oczekiwań i dążeń społeczności lokalnej zmierzających do poprawy jej warunków bytowych oraz wizerunku swojej małej ojczyzny. Gmina jest ukazana w niej jako bardzo dobre miejsce na inwestycje i rozwój przedsiębiorczości głównie w sektorze rolnym. Ponadto władze gminy zapewnią swoim mieszkańcom wysoki standard życia poprzez poprawę warunków bytowych dzięki rozwiniętej infrastrukturze technicznej i społecznej. Gmina Przyłęk stanie się doskonałą oazą spokoju i harmonii, która zapewni turystom niezapomniany wypoczynek.

WIZJA

Wizja rozwoju gminy to zwięzła formuła, która określa perspektywę jej pożądanego stanu w okresie następnych kilkunastu lat. Uwzględnia jej dominujący, funkcjonalny charakter, który wyróżnia ją spośród innych gmin.

Wizja rozwoju to wprowadzenie w życie uprzednio zdefiniowanej misji oraz opracowanych kierunków rozwoju, w których zawarte są najistotniejsze elementy i czynniki oddziałujące na uzdrowienie aktualnej sytuacji w gminie. Realizacją mają oczywiście zająć się władze lokalne przy współudziale mieszkańców.

W 2020 roku gmina Przyłęk osiągnie wysoki status rozwoju, który zapewni mieszkańcom dobre jakościowo warunki bytowe, dzięki czemu będzie się im zdecydowanie lepiej i wygodniej żyło. Zostanie zapewniony ład społeczny, o bezpieczeństwo którego będą dbały odpowiednie służby wyposażone w specjalistyczny sprzęt. Dodatkowo gmina będzie odznaczać się wysokim wzrostem rozwoju przedsiębiorczości turystycznej i rolniczej, zapewniając w ten sposób swoim mieszkańcom stały dochód i miejsca pracy. Gmina zostanie w pełni skanalizowana i zwodociągowana, a infrastruktura drogowa swoim wyglądem nie będzie odbiegała od unijnej.

Taka pragmatyczna wizja gminy będzie możliwa tylko dzięki racjonalnemu wykorzystaniu szans, jakie w obecnej chwili daje Unia Europejska w postaci programów pomocowych i funduszy strukturalnych. Bardzo istotnym atutem gminy jest jej potencjał, do którego można zaliczyć między innymi położenie. Gmina znajduje się w przepięknej i malowniczej dolinie rzek Czerniawki, Plewki i Zwolenki i nieopodal rzeki Wisły. Walory tych terenów można wykorzystać do rozwoju turystyki i agroturystyki. Ziemia przyłęcka ujmuje swoim uroczym i barwnym krajobrazem, co sprawia, że jest doskonałym miejscem na wycieczki rowerowe i piesze. Przez obszar gminy przebiega szlak Żółwia i Dinozaura, który rozpoczyna się w rezerwacie „Borowiec”, gdzie znajduje się siedlisko żółwia błotnego.

Gmina w najbliższych latach będzie odznaczać się wysoko rozwiniętym ekologicznym rolnictwem, w którym będą wykorzystywane najnowsze techniki uprawy roślin i specjalistyczny sprzęt. Rolnictwo stanie się podstawą dla rozposzechnienia przetwórstwa owoców i warzyw. Dzięki takim przedsięwzięciom polska zdrowa żywność stanie się konkurencją na europejskim rynku i trafi do coraz szerszego grona odbiorców. Produkcją zdrowej żywności będą zajmować się również gospodarstwa agroturystyczne, którą będą mogli skosztować przybywający turyści.

Tak określona wizja ma szansę się sprawdzić, ale zależy to przede wszystkim od władz samorządowych i zaangażowania społeczności lokalnej. Mieszkańcy bardzo aktywnie włączają się w budowę nowego i lepszego wizerunku swojej małej ojczyzny jaką jest ziemia przyłęcka. Wspólnie będą realizować cele i zadania wyznaczone w dokumencie strategicznym, aby przyciągnąć turystów oraz inwestorów krajowych i zagranicznych.

CZĘŚĆ V

CELE STRATEGICZNE ROZWOJU GMINY PRZYŁĘK

1. CELE STRATEGICZNE

Zrównoważony rozwój gminy to rozwój, który odpowiada potrzebom obecnej społeczności lokalnej, jednocześnie nie zagrażając możliwościom przyszłych pokoleń. Zaspokaja on potrzeby aktualne i przyszłe. Określa się go jako cel nadrzędny, który należy osiągnąć w wyznaczonym czasie, dzięki odpowiednio dobranym celom strategicznym, opracowanym na podstawie przeprowadzonej analizy i diagnozy stanu obecnego, przeprowadzonych konsultacji oraz przyjętej misji i wizji.

Cele strategiczne charakteryzują się długim horyzontem czasowym, który wynika z wizji rozwoju, będącymi jej konkretyzacją. Wyznaczają kierunek działania życia społeczno-gospodarczego gminy. Wskazują profil i zakres działań, które prowadzą do zwiększenia przyszłych możliwości i konkurencyjności gminy. Wiążą się z pewną określoną rzeczywistością oraz prognozą jej zmian w przyszłości. Dlatego sformułowano sześć celów strategicznych:

CEL STRATEGICZNY I:	WYSOKI STANDARD ROZWOJU INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ GWARANCJĄ POPRAWY JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW
CEL STRATEGICZNY II:	ROZBUDOWA I MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ
CEL STRATEGICZNY III:	ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA, SPORTOWA I REKREACYJNA GMINY
CEL STRATEGICZNY IV:	OCHRONA WALORÓW PRZYRODNICZYCH I DZIEDZICTWA KULTUROWO- HISTORYCZNEGO GMINY
CEL STRATEGICZNY V:	MODERNIZACJA I RESTRUKTURYZACJA ROLNICTWA
CEL STRATEGICZNY VI:	SUKCESYWNY ROZWÓJ SEKTORA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Powyższe cele wyrażają zgodność z celami, działaniami i zadaniami przyjętymi w nadrzędnych dokumentach planistycznych:

- Strategia Rozwoju Powiatu Zwoleńskiego na lata 2007-2015
- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2020 roku
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2007-2013
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2013

2. CELE OPERACYJNE I ZADANIA

Do każdego celu strategicznego przypisane są cele operacyjne, do których z kolei przypisane są zadania. W dalszej części dokumentu zostały przedstawione cele i zadania. Dla każdego zadania został wskazany:

- podmiot odpowiedzialny za jego realizację,
- partnerzy,
- źródła finansowania zadania.

Zadania przedstawione w strategii realizowane będą w latach 2007-2015.

CEL STRATEGICZNY I

WYSOKI STANDARD ROZWOJU INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ GWARANCJĄ POPRAWY JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

1.1. Cel operacyjny: Wzrost jakości kształcenia

Zadania:

- 1.1.1. Wyposażenie gminnych placówek oświatowych w niezbędne i specjalistyczne środki dydaktyczne i multimedialne w celu podwyższenia jakości nauczania
- 1.1.2. Modernizacja i termomodernizacja obiektów szkolnych
- 1.1.3. Budowa i modernizacja szkolnej bazy sportowej
- 1.1.4. Wyposażenie placówek szkolnych w łącza internetowe
- 1.1.5. Realizacja programów edukacyjnych z naciskiem na naukę języków obcych oraz przedmiotów matematyczno – przyrodniczych, technicznych i informatycznych
- 1.1.6. Kontynuowanie systemu stypendialnego dla dzieci i młodzieży utalentowanych i zdolnych pochodzących z ubogich rodzin
- 1.1.7. Wzmocnienie opieki medycznej w szkołach
- 1.1.8. Organizacja zajęć pozalekcyjnych, na których dzieci i młodzież będzie rozwijała własne zainteresowania

Realizacja: Urząd Gminy w Przyłęku

Partnerzy: dyrektorzy szkół, kuratorium oświaty,

Źródła finansowania: budżet gminy, budżet państwa, środki z UE.

1.2. Cel operacyjny: Rozwój systemu doksztalcania dorosłych

Zadania:

- 1.2.1. Uruchomienie Ośrodka Doskonalenia Zawodowego
- 1.2.2. Organizowanie szkoleń dla rolników (ekologia, agroturystyka, restrukturyzacja produkcji rolniczej itp.)
- 1.2.3. Szkolenia i kursy mające na celu nabycie praktycznych umiejętności zawodowych

- 1.2.4. Upowszechnianie i promowanie przydatności korzystania z technik teleinformatycznych
- 1.2.5. Rozbudowa infrastruktury upowszechniania wiedzy z wykorzystaniem rozwiązań ICT

Realizacja: Urząd Gminy w Przyłęku
Partnerzy: dyrektorzy szkół, kuratorium oświaty,
Źródła finansowania: budżet gminy, budżet państwa, środki z UE.

1.3. Cel operacyjny: Sprawna opieka medyczna i poprawa stanu zdrowia mieszkańców gminy

Zadania:

- 1.3.1 Modernizacja i doposażenie placówek służby zdrowia w specjalistyczny sprzęt medyczny
- 1.3.2. Kontynuowanie programów profilaktycznych dotyczących uzależnień i alkoholizmu
- 1.3.3. Wdrażanie programów promujących zdrowy tryb życia
- 1.3.4. Ciągłe szkolenia mieszkańców gminy w zakresie udzielania pierwszej pomocy
- 1.3.5. Rozszerzenie medycznych usług specjalistycznych

Realizacja: Urząd Gminy w Przyłęku, Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Przyłęku
Partnerzy: Narodowy Fundusz Zdrowia, NZOZ w Przyłęku,
Źródła finansowania: budżet gminy, budżet państwa, Środki, UE, inne

1.4. Cel operacyjny: Sprawnie funkcjonujący system pomocy społecznej

Zadania:

- 1.4.1. Poprawa stanu obiektu Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej
- 1.4.2. Opracowanie i wdrożenie programu zapobiegania i zwalczania patologii społecznej
- 1.4.3. Rozwój systemu rehabilitacji społecznej, zawodowej, edukacyjnej osób długotrwale bezrobotnych i wykluczonych społecznie
- 1.4.4. Organizacja prac społecznie użytecznych dla osób dotkniętych bezrobociem i trudną sytuacją materialną
- 1.4.5. Program organizacji czasu wolnego dzieciom i młodzieży (szczególnie z rodzin dotkniętych patologiami społecznymi)
- 1.4.6. Organizowanie świetlic wiejskich
- 1.4.7. Utworzenie Warsztatów Terapii Zajęciowej lub Środowiskowego Domu Samopomocy dla osób chorych psychicznie lub osób niepełnosprawnych intelektualnie
- 1.4.8. Opracowanie i wdrażanie programów dla osób niepełnosprawnych

Realizacja: GOPS
Partnerzy: Urząd Gminy, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, organizacje pozarządowe, stowarzyszenia
Źródła finansowania: PFRON, budżet gminy, budżet państwa, środki z UE, inne

1.5. Cel operacyjny: Wzrost bezpieczeństwa mieszkańców gminy

Zadania:

- 1.5.1. Powołanie Gminnego Centrum Zarządzania Kryzysowego współpracującego z OSP i KPPSP oraz Policją
- 1.5.2. Wyposażenie w niezbędny sprzęt Posterunku Policji w Przyłęku
- 1.5.3. Doposażenie placówek Ochotniczych Straży Pożarnych w specjalistyczny sprzęt do ratowania mienia i życia ludzkiego
- 1.5.4. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury technicznej i pomieszczeń lokalnych jednostek OSP na obszarze gminy
- 1.5.5. Organizacja szkoleń specjalistycznych dla strażaków z jednostek OSP
- 1.5.6. Integracja mieszkańców na rzecz własnego bezpieczeństwa
- 1.5.7. Prowadzenie przez policję akcji nastawionych na poprawę stanu bezpieczeństwa na drogach gminnych

Realizacja: Urząd Gminy w Przyłęku,

Partnerzy: Policja, OSP, KP PSP,

Źródła finansowania: budżet gminy, budżet państwa, środki z UE, inne

1.6. Cel operacyjny: Nowoczesne społeczeństwo informacyjne

Zadania:

- 1.6.1. Utworzenie „Publicznego Punktu Dostępu do Internetu” (Info-Punkt lub Info-Kiosk)
- 1.6.2. Budowa i rozbudowa lokalnych sieci szerokopasmowych
- 1.6.3. Rozwój społeczeństwa informacyjnego poprzez opracowanie oferty usług i informacji oraz szkolenia w zakresie e – usług
- 1.6.4. Utworzenie kawiarenek internetowych i nowoczesnych punktów bibliotecznych

Realizacja: Urząd Gminy w Przyłęku

Partnerzy: firmy informatyczne, przedsiębiorcy,

Źródła finansowania: budżet gminy, budżet państwa, środki UE

1.7. Cel operacyjny: Poprawa jakości usług świadczonych przez Urząd Gminy

Zadania:

- 1.7.1. Przystąpienie do wdrożenia Systemu Zarządzania Jakością zgodnego z normą PN-EN ISO 9001:2001
- 1.7.2. Przygotowanie urzędu do elektronicznego obiegu dokumentów i rozwoju elektronicznych usług świadczonych dla ludności
- 1.7.3. Usprawnienie funkcjonowania administracji gminnej poprzez podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników Urzędu Gminy

Realizacja: Urząd Gminy w Przyłęku,

Partnerzy: firmy świadczące usługi internetowe,

Źródła finansowania: budżet gminy, budżet państwa, środki z UE,

1.8. Cel operacyjny: Bogata i skuteczna promocja na rzecz rozwoju gminy

Zadania:

- 1.8.1. Rozszerzenie działalności funkcjonujących instytucji kulturalnych
- 1.8.2. Organizacja imprez i wydarzeń kulturalnych promujących lokalną tradycję i obyczaje
- 1.8.3. Opracowanie ciekawej i skutecznej promocji reklamującej najciekawsze zakątki gminy
- 1.8.4. Tworzenie świetlic wiejskich
- 1.8.5. Utworzenie Centrum Kultury w Przyłęku
- 1.8.6. Wdrażanie nowych inicjatyw promujących kulturę, historię, zwyczaje i tradycje gminy
- 1.8.7. Promowanie młodych talentów i twórczości młodzieżowej
- 1.8.8. Zachęcanie społeczności lokalnej do aktywnego uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych gminy

Realizacja: Urząd Gminy w Przyłęku,

Partnerzy: stowarzyszenia, instytucje kultury

Źródła finansowania: budżet gminy, budżet państwa, sponsorzy, środki z UE.

1.9. Cel operacyjny: Budowa, adaptacja i modernizacja obiektów użyteczności publicznej

Zadania:

- 1.9.1. Adaptacja budynków po zlikwidowanych szkołach na cele społeczne
- 1.9.2. Dostosowanie budynków dla potrzeb niepełnosprawnych
- 1.9.3. Modernizacja (termomodernizacja) budynków
- 1.9.4. Rozwój budownictwa socjalnego
- 1.9.5. Budowa obiektów rekreacyjno-sportowych

Realizacja: Urząd Gminy w Przyłęku,

Partnerzy: stowarzyszenia, instytucje kultury

Źródła finansowania: budżet gminy, budżet państwa, sponsorzy, środki z UE.

1.10. Cel operacyjny: Aktywizacja mieszkańców z obszarów wiejskich

Zadania:

- 1.10.1. Tworzenie ośrodków wychowania przedszkolnego z rozszerzonym programem edukacyjnym zmniejszającym dysproporcje w relacji miastowies
- 1.10.2. Podnoszenie poziomu wykształcenia mieszkańców obszarów wiejskich
- 1.10.3. Tworzenie wiejskich ośrodków kultury aktywizujących życie lokalne
- 1.10.4. Wsparcie dla dialogu partnerstwa publiczno-społecznego na rzecz rozwoju lokalnego kapitału ludzkiego
- 1.10.5. Podnoszenie poziomu aktywności zawodowej ludności z terenów wiejskich
- 1.10.6. Wsparcie oraz promocja samozatrudnienia wśród osób odchodzących z sektora rolnego

Realizacja: Urząd Gminy w Przyłęku,

Partnerzy: stowarzyszenia, instytucje kultury

Źródła finansowania: budżet gminy, budżet państwa, sponsorzy, środki z UE.

CEL STRATEGICZNY II
ROZBUDOWA I MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

2.1. Cel operacyjny: Skuteczne zarządzanie systemem gospodarki wodno-ściekowej

Zadania:

- 2.1.1. Budowa i modernizacja sieci wodociągowej
- 2.1.2. Budowa sieci kanalizacyjnej
- 2.1.3. Budowa oczyszczalni ścieków
- 2.1.4. Budowa systemu kanalizacji burzowej
- 2.1.5. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach nie objętych siecią kanalizacyjną (zabudowa rozproszona)
- 2.1.6. Modernizacja stacji uzdatniania wody

Realizacja: Urząd Gminy w Przylęku
Partnerzy: przedsiębiorcy, mieszkańcy
Źródła finansowania: budżet gminy, budżet państwa, środki UE, inne

2.2. Cel operacyjny: Budowa i modernizacja infrastruktury drogowej

Zadania:

- 2.2.1. Budowa i modernizacja dróg gminnych
- 2.2.2. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej w gminie
- 2.2.3. Budowa parkingów
- 2.2.4. Budowa i modernizacja mostów
- 2.2.5. Budowa tras rowerowych
- 2.2.6. Budowa i modernizacja oświetlenia ulicznego wzdłuż dróg gminnych

Realizacja: Urząd Gminy w Przylęku
Partnerzy: Powiatowy Zarząd Dróg w Zwoleniu, Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego
Źródła finansowania: budżet gminy, budżet państwa, środki UE

2.3. Cel operacyjny: Modernizacja systemów grzewczych i elektroenergetycznych

Zadania:

- 2.3.1. Budowa i modernizacja systemów elektroenergetycznych
- 2.3.2. Modernizacja systemów grzewczych
- 2.3.3. Propagowanie wykorzystania odnawialnych źródeł energii i biopaliw
- 2.3.4. Gazyfikacja gminy poprzez budowę gazociągu i stacji redukcyjnych
- 2.3.5. Budowa nowoczesnych ekologicznych kotłowni

Realizacja: Urząd Gminy w Przylęku
Partnerzy: PGNiG S.A., przedsiębiorcy, mieszkańcy
Źródła finansowania: budżet gminy, budżet państwa, środki UE, fundusze ochrony środowiska, kapitał prywatny

CEL STRATEGICZNY III
ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA, SPORTOWA I REKREACYJNA GMINY

3.1. Cel operacyjny: Rozbudowa infrastruktury turystycznej

Zadania:

- 3.1.1. Tworzenie bazy noclegowej i gastronomicznej
- 3.1.2. Budowa ogólnodostępnych obiektów sportowych (stadiony, korty tenisowe, boiska itp.)
- 3.1.3. Wyznaczanie szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych, konnych)
- 3.1.4. Tworzenie warunków do organizowania obozów młodzieżowych
  - pola namiotowe
  - boiska (do piłki nożnej, siatkowej, ręcznej, itp.)
  - sezonowe punktu gastronomiczne
- 3.1.5. Utworzenie ścieżek edukacyjnych
- 3.1.6. Budowa zbiornika retencyjnego z możliwością zaadaptowania do celów turystycznych i rekreacyjnych

Realizacja: *Urząd Gminy w Przyłęku*

Partnerzy: *mieszkańcy wsi, przedsiębiorcy, starostwo Powiatowe, sąsiednie gminy*

Źródła finansowania: *budżet gminy, budżet państwa, środki UE, kapitał własny*

3.2. Cel operacyjny: Rozwój bazy rekreacyjno-sportowej

Zadania:

- 3.2.1. Budowa boisk wielofunkcyjnych
- 3.2.2. Budowa Ogródków Jordanowskich i placów zabaw dla dzieci
- 3.2.3. Budowa kortów tenisowych

Realizacja: *Urząd Gminy w Przyłęku*

Partnerzy: *stowarzyszenia, mieszkańcy wsi,*

Źródła finansowania: *budżet gminy, budżet państwa, środki UE*

3.3. Cel operacyjny: Promocja walorów turystycznych Gminy

Zadania:

- 3.3.1. Opracowanie Strategii Rozwoju Turystyki (zadanie realizowane wspólnie z gminami ościennymi)
- 3.3.2. Doskonalenie systemu informacji turystycznej poprzez utworzenie Gminnego Centrum Informacji Turystycznej
- 3.3.3. Utworzenie kompleksowego produktu turystycznego gminy
- 3.3.4. Opracowanie katalogu produktów turystycznych
- 3.3.5. Organizacja imprez kulturalnych, targów turystycznych itp.
- 3.3.6. Organizacja rajdów rowerowych szlakiem Żółwia i Dinozaura
- 3.3.7. Propagowanie regionalnych produktów i zespołów ludowych
- 3.3.8. Programy promocji sportu jako zdrowego stylu życia

3.3.9. Wypracowanie nowoczesnych i spójnych mechanizmów kreowania rozwoju turystyki

Realizacja: Urząd Gminy w Przyłęku, Starostwo Powiatowe w Zwoleńniu, sąsiednie gminy, Stowarzyszenie lubelsko mazowieckie na rzecz rozwoju wsi

Partnerzy: mieszkańcy wsi, sponsorzy

Źródła finansowania: budżet gminy, budżet państwa, środki UE

3.4. Cel operacyjny: Rozwój agroturystyki

Zadania:

- 3.4.1. Organizacja szkoleń dla osób rozpoczynających i prowadzących działalność agroturystyczną
- 3.4.2. Preferencyjne warunki dla osób rozpoczynających agroturystykę
- 3.4.3. Opracowanie materiałów informacyjnych i promujących zawierających kompleksową ofertę gospodarstw agroturystycznych z obszaru gminy
- 3.4.4. Udział gospodarstw agroturystycznych w targach i giełdach agroturystycznych na terenie kraju w celu poprawy i urozmaicenia własnej oferty
- 3.4.5. Wspieranie ze strony Urzędu Gminy powstawania ekologicznych gospodarstw agroturystycznych

Realizacja: rolnicy, przedsiębiorcy, mieszkańcy wsi,

Partnerzy: Urząd Gminy w Przyłęku

Źródła finansowania: budżet gminy, budżet państwa, środki UE, środki prywatne

CEL STRATEGICZNY IV
OCHRONA WALORÓW PRZYRODNICZYCH I DZIEDZICTWA
KULTUROWO-HISTORYCZNEGO GMINY

4.1. Cel operacyjny: Podniesienie świadomości ekologicznej ludności wiejskiej

Zadania:

- 4.1.1. Organizacja szkoleń mających na celu krzewienie świadomości ekologicznej mieszkańców gminy
- 4.1.2. Wprowadzenie do szkół zajęć z zakresu ochrony środowiska
- 4.1.3. Organizacja imprez, wystaw i konkursów aktywizujących społeczność lokalną do troski o środowisko naturalne i promujące estetykę polskiej wsi

Realizacja: Urząd Gminy w Przyłęku

Partnerzy: szkoły, agencje rolne, mieszkańcy gminy, CDR,

Źródło finansowania: budżet gminy, budżet państwa, środki UE

4.2. Cel operacyjny: Działalność o charakterze proekologicznym

Zadania:

- 4.2.1. Współpraca z sąsiednimi gminami w zakresie ochrony środowiska
- 4.2.2. Budowa kanalizacji i oczyszczalni ścieków
- 4.2.3. Rekultywacja „dzikich wysypisk”
- 4.2.4. Wprowadzenie selektywnej zbiórki odpadów komunalnych

Realizacja: Urząd Gminy w Przyłęku

Partnerzy: firmy świadczące usługi w zakresie gospodarki odpadami, sąsiednie gminy, mieszkańcy

Źródła finansowania: budżet gminy, budżet państwa, środki UE, środki prywatne

4.3. Cel operacyjny: Ochrona obiektów kulturowo-historycznych na terenie gminy

Zadania:

- 4.3.1. Opracowanie i uchwalenie Planów Odnowy Miejscowości (programy dla wszystkich miejscowości znajdujących się na obszarze gminy) w celu poprawy estetyki i ochrony dziedzictwa kulturowo-historycznego
- 4.3.2. Kultywowanie lokalnej tradycji, obyczajów, obrzędów i historii
- 4.3.3. Renowacja zaniedbanych i zapomnianych obiektów o znaczeniu kulturalnym i historycznym
- 4.3.4. Modernizacja obiektów sakralnych
- 4.3.5. Odnowa, modernizacja i adaptacja obiektów zabytkowych wraz z ich otoczeniem
- 4.3.6. Odtworzenie Zespołu Pałacowo-Parkowego w Zwierzyńcu

Realizacja: Urząd Gminy w Przyłęku

Partnerzy: mieszkańcy wsi, stowarzyszenia, organizacje pozarządowe

Źródła finansowania: budżet gminy, budżet państwa, środki UE

4.4. Cel operacyjny: Ochrona środowiska naturalnego

Zadania:

- 4.4.1. Dbalność o przyrodniczą estetykę gminy
- 4.4.2. Opracowanie programów ochrony środowiska
- 4.4.3. Utworzenie Gminnego Centrum Ekologii
- 4.4.4. Opracowanie i wdrożenie systemu pomiaru zanieczyszczeń powietrza i wody
- 4.4.5. Utrzymywanie w czystości zbiorników i cieków wodnych
- 4.4.6. Zastąpienie ogrzewania węglowego ogrzewaniem ekologicznym
- 4.4.7. Współdziałanie przy tworzeniu europejskiej sieci ekologicznej „NATURA 2000”
- 4.4.8. Odpowiednie zabezpieczenie przeciwpowodziowe

Realizacja: *Urząd Gminy w Przyłęku*

Partnerzy: *mieszkańcy wsi*

Źródła finansowania: *budżet gminy, budżet państwa, środki UE, PFOŚiGW*

CEL STRATEGICZNY V
MODERNIZACJA I RESTRUKTURYZACJA ROLNICTWA

5.1. Cel operacyjny: Poprawa efektywności i produktywności gospodarstw rolnych na terenie gminy

Zadania:

- 5.1.1. Wspieranie procesu modernizacji i restrukturyzacji gospodarstw rolnych
- 5.1.2. Promocja wśród rolników nowych ekologicznych metod i kierunków upraw
- 5.1.3. Organizacja szkoleń, kursów i warsztatów dla rolników podnoszących kwalifikacje i świadomość ekologicznych sposobów produkcji rolnej
- 5.1.4. Udzielanie pomocy doradczej i informacyjnej dla rolników ubiegających się o dotacje ze środków unijnych i innych środków zewnętrznych
- 5.1.5. Zwiększanie areału upraw warzywniczych i sadowniczych oraz surowców do produkcji biopaliw
- 5.1.6. Opracowanie procedur przyspieszających regulowanie kwestii własnościowych w gospodarstwach rolnych, mających kilku właścicieli (przy wykonywaniu scaleń)

Realizacja: CDR, Urząd Gminy w Przyłęku

Partnerzy: rolnicy, przedsiębiorcy

Źródła finansowania: budżet gminy, budżet państwa, kapitał własny, środki UE

5.2. Cel operacyjny: Wspieranie działań ukierunkowanych na powoływanie grup producenckich

Zadania:

- 5.2.1. Organizacja szkoleń, warsztatów i spotkań informacyjnych prezentujących idee tworzenia grup producenckich
- 5.2.2. Pomoc dla rolników chcących zrzeszać się w grupy producenckie i nawiązujących kontakty z istniejącymi grupami na terenie powiatu, województwa i kraju
- 5.2.3. Konsultacje i doradztwo merytoryczne powołanym grupom producentów rolnym planującym rozwój działalności i korzystającym z funduszy unijnych

Realizacja: Urząd Gminy w Przyłęku

Partnerzy: rolnicy, przedsiębiorcy, agencje rolne, CDR

Źródła finansowania: budżet gminy, budżet państwa, kapitał własny, środki UE

5.3. Cel operacyjny: Rozpowszechnienie rolnictwa ekologicznego w gospodarstwach rolnych

Zadania:

- 5.3.1. Wspieranie powstawania ekologicznych i specjalistycznych gospodarstw rolnych
- 5.3.2. Edukacja i wzrost świadomości ekologicznej wśród ludności wiejskiej

- 5.3.3. Ukierunkowanie gospodarstw rolnych na produkcję zdrowej żywności cieszącej się dużym popytem
- 5.3.4. Wsparcie dla rolników prowadzących gospodarstwa ekologiczne w uzyskaniu niezbędnych certyfikatów
- 5.3.5. Podniesienie jakości produktów rolnych przy wykorzystaniu postępu biologicznego

Realizacja: ARiMR, ODR

Partnerzy: Urząd Gminy w Przyłęku, rolnicy, agencje rolne, grupy producenckie

Źródła finansowania: budżet gminy, budżet państwa, środki UE, kapitał własny

5.4. Cel operacyjny: Tworzenie warunków dla rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego

Zadania:

- 5.4.1. Promocja lokalnej produkcji rolniczej
- 5.4.2. Rozwój bazy przetwórstwa owoców i warzyw z zastosowaniem nowoczesnych technologii
- 5.4.3. Pozyskiwanie rynków zbytu na lokalne produkty rolne
- 5.4.4. Budowa chłodni i przetwórnii warzyw oraz owoców
- 5.4.5. Marketing i promocja lokalnych produktów rolnych
- 5.4.6. Wsparcie finansowe dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą nastawioną na przetwórstwo
- 5.4.7. Współpraca władz samorządu gminnego z producentami i przetwórniami rolno-spożywczymi w celu wspólnej promocji
- 5.4.8. Wspieranie istniejących i nowych zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego w zakresie wdrażania obowiązujących norm i standardów

Realizacja: ARiMR, ODR

Partnerzy: rolnicy, przedsiębiorcy, agencje rolne, grupy producenckie

Źródła finansowania: budżet gminy, budżet państwa, fundusze unijne, kapitał własny

CEL STRATEGICZNY VI
SUKCESYWNY ROZWÓJ SEKTORA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

6.1. Cel operacyjny: Kompleksowy system wsparcia dla rozwoju sektora MŚP

Zadania:

- 6.1.1. Opracowanie profesjonalnej bazy danych na temat potencjału ekonomicznego lokalnych przedsiębiorstw, ich produktów i rynków zbytu
- 6.1.2. Utworzenie inkubatora przedsiębiorczości
- 6.1.3. Powołanie forum gospodarczego skupiającego lokalnych przedsiębiorców i przedstawicieli Urzędu Gminy w celu wymiany doświadczeń, informacji oraz określenia dalszych kierunków rozwoju rodzimej przedsiębiorczości
- 6.1.4. Wykorzystanie dostępnych technik komunikacji (internet, media, konferencje, targi) w celu skutecznej informacji przedsiębiorców, a także wymiany informacji między zainteresowanymi instytucjami
- 6.1.5. Doradztwo merytoryczne udzielane w zakresie rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej
- 6.1.6. Utworzenie i zarządzanie bazą danych dotyczącą warunków i klimatu inwestowania w gminie
- 6.1.7. Wdrożenie systemu zachęt dla lokalnych przedsiębiorców i inwestorów zewnętrznych

Realizacja: Urząd Gminy w Przyłęku

Partnerzy: przedsiębiorcy, inwestorzy zewnętrzni, mieszkańcy gminy

Źródła finansowania: budżet gminy, budżet państwa, środki UE

6.2. Cel operacyjny: Zaadoptowanie potencjalnych terenów inwestycyjnych

Zadania:

- 6.2.1. Stworzenie wykazu terenów i obiektów przeznaczonych do zainwestowania (sporządzenie programu zagospodarowania pozyskanych obszarów)
- 6.2.2. Kompleksowe uzbrojenie w infrastrukturę techniczną terenów przeznaczonych pod inwestycje
- 6.2.3. Organizacja targów i wystaw w celu zaprezentowania oferty inwestycyjnej gminy
- 6.2.4. Promocja i reklama gminy jako najlepszego miejsca do inwestycji
- 6.2.5. Utworzenie internetowego portalu gospodarczego w Urzędzie Gminy zawierającego wykaz terenów pod inwestycje

Realizacja: Urząd Gminy w Przyłęku

Partnerzy: przedsiębiorcy, inwestorzy zewnętrzni,

Źródła finansowania: budżet gminy, budżet państwa, fundusze zewnętrzne

6.3. Cel operacyjny: Promocja samozatrudnienia wśród osób bezrobotnych i absolwentów

Zadania:

- 6.3.1. Aktywna współpraca Powiatowego Urzędu Pracy z organizacjami i przedsiębiorcami w zakresie kreacji samozatrudnienia bezrobotnych i absolwentów z terenu gminy

- 6.3.2. Utworzenie systemu przekwalifikowania zawodowego i szkoleń na potrzeby lokalnego rynku pracy
- 6.3.3. Tworzenie nowych miejsc pracy przy udziale jednorazowych dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej małej i średniej przedsiębiorczości w gminie
- 6.3.4. Organizowanie robót publicznych i prac interwencyjnych dla osób pozbawionych zatrudnienia
- 6.3.5. Rozwój sektora rolno – spożywczego i produkcyjno – usługowego
- 6.3.6. Opracowanie i wdrożenie programu nastawionego na aktywizację zawodową mieszkańców obszarów wiejskich

Realizacja: Powiatowy Urząd Pracy w Zwoleniu

Partnerzy: Urząd Gminy w Przyłęku, przedsiębiorcy

Źródła finansowania: budżet gminy, budżet państwa, fundusze zewnętrzne

CZĘŚĆ VI

WDRAŻANIE I MONITOROWANIE STRATEGII

1. Wdrażanie Strategii Rozwoju Gminy Przyłęk

Proces wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Przyłęk będzie wymagać od władz lokalnych aktywnej działalności oraz ciągłej współpracy instytucji i organizacji funkcjonujących na obszarze gminy. Cele i działania strategiczne będą miały większą szansę na zrealizowanie i urzeczywistnienie, gdy w to przedsięwzięcie zaangażują się podmioty z sektora publicznego i prywatnego, funkcjonujące na rzecz rozwoju gminy. Dla nich również ważny jest ulepszony i udoskonalony wizerunek gminy.

Bezpośrednią odpowiedzialność za wdrażanie strategii ponosi Wójt Gminy Przyłęk oraz grupa pracowników Urzędu Gminy wyznaczonych przez Wójta Gminy, która określa hierarchię zasad i kryteriów doboru zadań, bada zgodność dokumentu strategicznego z innymi dokumentami programowymi, które zostały opracowane przez administrację rządową i zarząd województwa mazowieckiego w zakresie rozwoju regionalnego. Jej obowiązkiem jest również sporządzanie rocznego raportu z przebiegu realizacji celów i zadań strategicznych oraz wskazanie ewentualnych nieprawidłowości, które wystąpią w tym czasie. Sporządza także raport końcowy po zakończeniu realizacji i osiągnięciu wyznaczonych kierunków rozwoju, aby dokonać kompleksowej oceny. Grupa ta ponosić będzie odpowiedzialność za udzielanie informacji o realizacji poszczególnych działań wyznaczonych w Strategii oraz o dofinansowaniu unijnym realizowanych projektów.

Końcowy etap wdrażania wymusza od wyżej wymienionych instytucji porównania czy realizowane zadania i cele strategiczne są zgodne z zapisami Strategii i odpowiadają zdefiniowanej misji i wizji, jaką gmina ma osiągnąć w wyznaczonym czasie.

Bardzo ważną częścią składową systemu wdrażania jest sprawny system kontroli i monitoringu wprowadzanych w życie celów strategicznych. Dzięki temu systemowi przeprowadzana jest bieżąca kontrola i ocena, która dostarcza niezbędnych informacji o aktualnej sytuacji i stopniu realizacji Strategii.

2. Monitoring Strategii

Monitoring to proces zbierania, przetwarzania i analizy danych dotyczących zakresu realizacji celów programu rozwoju. System monitoringu realizacji poszczególnych zadań powinien obejmować kontrolę terminów i analizę postępów w realizacji celów oraz ilości wydatkowanych środków finansowych. Dzięki monitorowaniu przebiegu realizowanych zadań można w razie powstałych uchybień na bieżąco interweniować i wprowadzać zmiany.

Corocznie Wójt Gminy będzie sporządzał sprawozdanie (raport) z realizacji zadań zapisanych w Strategii. W sprawozdaniu, które zostanie przedstawione Radzie Gminy do zatwierdzenia, przedstawia się zadania już zrealizowane, będące w toku oraz wskazuje się zadania do realizacji w najbliższym czasie. Wójt przedstawia również zakres wydatkowania środków finansowych na zrealizowane działania ze wskazaniem źródła finansowania. Ponadto raport ten powinien również zawierać ocenę oddziaływania zrealizowanych zadań na sytuację społeczno – gospodarczą gminy.

3. Komunikacja społeczna Strategii

Realizacja celów i zadań strategicznych wymaga nawiązania współpracy Urzędu Gminy ze stowarzyszeniami, organizacjami pozarządowymi, lokalnymi podmiotami gospodarczymi oraz mieszkańcami gminy. W związku z tym niezbędnym instrumentem realizacji Strategii jest bieżące informowanie społeczności lokalnej o postępach danego przedsięwzięcia. Do tego władze gminy powinny wykorzystywać tablice informacyjne w Urzędzie Gminy oraz stronę internetową Urzędu.

Aby osiągnąć poparcie społeczne dla Strategii Rozwoju Gminy Przyłęk należy zastosować profesjonalną politykę komunikacji społecznej, która polegać będzie na:

- ścisłej współpracy władz gminy z sektorem pozarządowym – organizacjami społecznymi (kontraktowanie usług publicznych, partnerstwo w realizacji zadań i pozyskiwaniu środków zewnętrznych),
- ścisłej współpracy władz gminy z sektorem gospodarczym (przedsięwzięcia publiczno-prywatne, wspólna promocja samorządu i przedsiębiorców, monitorowanie potrzeb lokalnych pracodawców),
- ścisłej współpracy władz gminy z instytucjami sektora turystyki i kultury, prowadzącymi działalność w gminie,
- systematycznym zamieszczaniu informacji w mediach (lokalnych, regionalnych, internecie) o podejmowanych zadaniach strategicznych i promocyjnych – tradycyjne konferencje prasowe, przygotowywanie notatek prasowych z realizowanych zadań, zapraszanie na imprezy lokalne i ponadlokalne),
- organizowaniu spotkań publicznych z mieszkańcami gminy – przekazywanie obiektywnej informacji mieszkańcom oraz pozyskiwanie informacji zwrotnej (pomysły, sugestie mieszkańców, monitorowanie potrzeb mieszkańców gminy i przybywających gości);

Strategia Rozwoju Przyłęk jest dokumentem otwartym i może ulegać zmianom (aktualizacji) podyktowanym wieloma czynnikami, do których zaliczamy między innymi:

- sytuację ekonomiczną kraju, województwa, powiatu i samej gminy,
- zaangażowanie Lokalnej Grupy Działania oraz lokalnych instytucji we wdrażanie Strategii
- wielkość zewnętrznego dofinansowania ze środków unijnych, krajowych itp.

W ramach komunikacji społecznej władze gminy powinny wykorzystywać środki masowego przekazu w celu szerszego promowania swojej małej ojczyzny głównie w zakresie turystycznych walorów gminy, jej przedsiębiorczości i inwestycji.